

YHDESSÄ ETEENPÄIN –
Vapaaehtoistyö Porin Sininauhassa

Ilari Mäkitalo

Opinnäytetyö, kevät 2014

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonin

virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Mäkitalo, Ilari. Yhdessä eteenpäin - Vapaaehtoistyö Porin Sininauhassa. Kevät 2014. 44 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalian koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Porin Sininauha ry:n vuoden 2014 toimintasuunnitelmassa mainitaan vapaaehtois- ja vertaistukityön kehittäminen tärkeäksi visioksi. Vapaaehtoistyö on palkatonta työtä ja se voi täydentää ammatillista toimintaa. Vertaistuesta puhutaan silloin, kun yhteinen kokemustausta yhdistää vapaaehtoisen auttajan ja autettavan tukisuhdetta.

Opinnäytetyö tehtiin Porin Sininauha ry:lle. Aiheena oli tutkia vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveja työn tekemiseen, mitä työmuotoja vapaaehtoistyössä ja vertaistuessa käytetään Porin Sininauhassa ja miten toimintaa voidaan kehittää. Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto työtä varten kerättiin teemahaastatteluilla, jotka tehtiin vapaaehtois- tai vertaistoiminnassa mukana olleille henkilöille. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä.

Tutkimuksen perusteella Porin Sininauhan vapaaehtoistyöntekijät tekevät vapaaehtois-työtä mielellään omasta halustaan. Motivaatioina vapaaehtoisilla ovat kristilliset arvot, auttamisen halu ja sosiaaliset motiivit. Työmuotoina Porin Sininauhassa ovat erilaiset vertaistuen muodot ja hengelliset tilaisuudet. Porin Sininauhan vapaaehtoistyö tarvitsee tarkempaa organisointia ja vastuuhenkilön.

Avainsanat: kristillinen päihdetyö, Porin Sininauha, vapaaehtoistyö, vertaistuki

ABSTRACT

Mäkitalo, Ilari. Voluntary Work in Pori Sininauha. Spring 2014. 44 p., 1 appendix.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social work. Degree: Bachelor of Social Services.

Developing of voluntary work and peer support is considered as an important future vision in the 2014 action plan of Pori Sininauha. Voluntary work is unpaid work and it can complement vocational activities. Peer support implies that the mutual experience background links together the support relationship of the voluntary contributor and the person who needs help.

The thesis was made for Pori Sininauha. The subject was to study people`s motives to do voluntary work in Pori Sininauha, what working methods were used in voluntary work and peer support, and how the voluntary work there could be developed. The thesis was a qualitative study. Material was gathered with theme interviews. Persons who had taken part in voluntary work or peer support were interviewed. The semi-structured material was analyzed using the content analysis method.

The Voluntary workers in Pori Sininauha are willingly working by their own choice. Christian values, desire to help and social motives are factors that motivated the volunteers. Different forms of peer support and spiritual events are used as work methods in Sininauha. Voluntary work in Pori Sininauha needs better organizing of activities and a person in charge.

Keywords: Christian work with intoxicant abusers, peer support, Pori Sininauha, voluntary work

SISÄLLYS

1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	5
2 VAPAAEHTOISTYÖ	7
2.1 Vapaaehtoistyön käsitteet.....	8
2.2 Vapaaehtoistyö kristillisessä päihdetyössä.....	11
3 PORIN SININAUHA TUTKIMUKSEN KOHTEENA.....	13
3.1 Porin Sininauhan toiminta.....	13
3.2 Vapaaehtois- ja vertaistyö Porin Sininauhassa.....	15
3.3 Kristillisyys toiminnan taustalla.....	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	18
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	18
4.2 Laadullinen tutkimus opinnäytetyön menetelmänä.....	18
4.3 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	19
4.4 Sisällönanalyysi aineiston analyysimenetelmänä.....	20
4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	21
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	23
5.1 Haastateltavien esittely.....	23
5.2 Mikä motivoi vapaaehtoistyöhön Porin Sininauhassa	24
5.3 Porin Sininauhan vapaaehtoistyön työmuodot.....	28
5.4 Vapaaehtoistyön kehittäminen	31
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	37
LÄHTEET	40
LIITE 1: Teemahaastattelun runko	44

1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Vapaaehtoistyö on omasta tahdosta lähtevää palkatonta työtä. Vapaaehtoista ja ammatillista toimintaa ohjaavat samanlaiset eettiset säännöt ja periaatteet. Vapaasta tahdosta tehtävä työ voi lähteä myös erilaisista lähtökohdista. Vapaaehtoistyö ei korvaa ammattityötä, vaan se täydentää sitä. Vapaaehtoistyöntekijöiden osaaminen lähtee elämäkokemuksesta. Usein vapaaehtoista auttaa tieto samassa tilanteessa olemisesta ja siitä selviytymisestä. Vapaaehtoinen voi toimia kanssakulkijana. Henkilö voi kohdata toisen henkilön ja jakaa hänen kanssaan omaa aikaansa, osaamistaan ja ajatuksiaan. Vapaaehtoinen voi olla kuuntelija, toisen huolten jakaja ja apu arkipäiväisissä askareissa. (Koskiahho 2002, 457.) Päihdetyössä vapaaehtoistyöllä pyritään auttamaan ja tukemaan henkilöä hänen kohtaamisissaan ongelmissa. Vertaistuesta vapaaehtoistyössä puhutaan silloin, kun henkilö on kokenut saman kuin autettava. Vertaistuki on vapaaehtoistyön muoto, jonka merkitys päihdetyössä on merkittävä. Porin Sininauhassa vapaaehtoistyö ja vertaistuki ovat tärkeä lisä ammattihenkilökunnan tekemän työn ohella. Tässä tutkimuksessa käsite vapaaehtoistyö kattaa myös vertaistuen käsitteen.

Porin Sininauha ry:n vuoden 2014 toimintasuunnitelmassa mainitaan vapaaehtois- ja vertaistukityön kehittäminen tärkeäksi visioksi. Toimintasuunnitelmassa sanotaan: ”Vapaaehtois- ja vertaistukityötä kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden sekä Sininauhaliiton kanssa” (Porin Sininauha ry 2014 b, 4). Kolmannen sektorin päihdepalveluissa toivotaan lisää aktiivisuutta vapaaehtoistyöhön sekä sen merkitystä pyritään tekemään näkyvämmäksi. Porin Sininauhassa on jo nyt vapaaehtoistyötä, erityisesti vertaistukea, mutta tavoitteena olisi tulevaisuudessa kehittää uusia työmuotoja ja aktivoita uusia vapaaehtoisia.

Tässä tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveja työn tekemiseen, mitä työmuotoja vapaaehtoistyössä ja vertaistuksessa käytetään Porin Sininauhassa ja miten toimintaa voidaan kehittää. Tutkimus on tärkeä vapaaehtoistyön tehostamiseksi tulevaisuudessa. Vapaaehtoistyö ja vertaistuki on tehokasta, kun on selvillä vapaaehtoisten motivaatiot työn tekemiselle ja kun vapaaehtoistyön visiot sekä toiminnan rakenteet ovat kunnossa. Tutkimus tukee tutkijan sosionomi- sekä

diakoniopintoja. Sekä sosionomi että diakoni voivat toimia vapaaehtoistyötoiminnan vastuuhenkilöinä. Vahvistaakseen ammatillista identiteettiään tutkija tarkastelee yhteisöllisyyden tukemista vapaaehtoistoiminnalla sekä diakonista työskentelyä seurakunnan ulkopuolella kristillisessä yhdistyksessä.

Tutkimuksen tekijä tunsi Porin Sininauhan toimintaa entuudestaan. Tutkija on ollut opiskelujensa aikana harjoittelussa Porin Sininauhassa, ja myöhemmin hän on myös työskennellyt Porin Sininauhassa. Täten oli luontevaa keskustella opinnäytetyön aiheesta Porin Sininauhan toiminnanjohtajalta keväällä 2013. Toiminnanjohtaja ehdotti opinnäytetyön aiheeksi tutkimusta yhdistyksessä tehtävästä vapaaehtoistyöstä. Aihe sopi hyvin diakonisen sosiaalialan opiskelijan opinnäytetyön aiheeksi. Porin Sininauhalla on vahva kristillinen arvopohja, joka näkyy myös yhdistyksen toiminnassa. Päihdetyötä tehdään kristillisestä ihmiskäsityksestä lähtöisin.

Tutkimus tehtiin Porin Sininauhassa haastattelututkimuksena teemahaastattelumenetelmällä. Haastattelut tehtiin viidelle vapaaehtoistyön asiantuntijalle joulukuussa 2013 ja tammikuussa 2014. Haastattelut taltioitiin ja litteroitiin, jolloin materiaalin käyttö raportissa oli mahdollisimman autenttista. Materiaali analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä.

2 VAPAAEHTOISTYÖ

Vapaaehtoistyö on työtä toisten puolesta ja avuksi. Vapaaehtoistoimintaan ryhdytään useasti silloin, kun julkinen valta ei huolehdi apua tarvitsevien ryhmien hyvinvoinnista. (Koskiahho 2002, 453.) Vertaistuki on vapaaehtoinen auttamisen muoto. Se perustuu ajatukseen, että ihmiset, joilla on jokin yhteinen kokemus tai sairaus, saavat toisiltaan sen tyyppistä tukea, jota muut auttamistahot eivät pysty antamaan. Vapaaehtoistoiminnalla ja vertaistuella on merkitystä sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin lisääntyessä. (Laimio & Karnell 2010, 11.) Tässä tutkimuksessa vertaistuki nähdään vapaaehtoistyön muotona. Vertaistuki on erityisen merkittävä vapaaehtoistyön muoto päihdetyössä. Tässä työssä vapaaehtoistyökäsite kattaa myös vertaistukikäsitteen.

Vapaaehtoistyöstä ja vertaistuesta on viime aikoina tehty runsaasti opinnäytetöitä. Vuonna 2013 on julkaistu mm. Marita Lähteenmäen Tampereen ammattikorkeakoulussa tekemä tutkimus Pirkanmaan Sininauhalle. Tutkimus on nimeltään ”Ihminen tarvitsee toista – Vapaaehtoistoiminta kuntoutumista tukemassa”. Tutkimuksessa todettiin, että vapaaehtois- ja vertaistoiminnalla on merkittävä vaikutus päihdekuntoutujan kuntoutumisprosessissa. (Lähteenmäki 2013.) Vapaaehtoistyön motivaatioita on tutkinut Matti Jelekäinen vuonna 2013. Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä ”Motivaatio aktiivisen vapaaehtoistoiminnan taustalla - Joensuun palveluoperaatio Saappaan vapaaehtoisten motiivit” Jelekäinen löysi vapaaehtoistyölle motivaatiota Anne Birgitta Yeungin vapaaehtoisuuden motivaation timanttimalin pohjalta. Erityisesti vapaaehtoistyön vastuuhenkilön merkitys korostui Jelekäisen tutkimuksessa. (Jelekäinen 2013.) Mette-Maaria Skyttä on tehnyt tutkimuksen 2013 Diakonia-ammattikorkeakoulussa aiheesta: ”Vapaaehtoistyön merkitys kristillisessä päihdetyössä”. Tutkimuksessa kävi ilmi, että vapaaehtoistyöllä on suuri merkitys työntekijälle itselleen. Vapaaehtoistyö pitää auttajan pois päihdeistä ja organisaatiolle vapaaehtoistyöstä on taloudellista hyötyä. (Skyttä 2013.) Porin Sininauhan toimintaan liittyen on Niina Jokinen tehnyt opinnäytetyön Satakunnan ammattikorkeakoulussa ”Päihdekuntoutujien tuen tarve itsenäiseen asumiseen siirryttäessä”. Tutkimuksessa todetaan, että päihdekuntoutujat tarvitsevat tukea asumisensa päätyttyä Porin Sininauhassa. (Jokinen 2013.)

2.1 Vapaaehtoistyön käsitteet

Vuonna 2011 vietettiin kansainvälistä vapaaehtoistoiminnan vuotta. Euroopan komissio määritteli vapaaehtoistoiminnan teemavuotta asettaessaan seuraavasti (Laimio, Välimäki 2011, 10):

”Vapaaehtoistyö” tarkoittaa kaikkea vapaaehtoista toimintaa, joka voi olla virallista, vapaamuotoista tai epävirallista ja jota toteutetaan henkilön omasta vapaasta tahdosta ja harkinnasta, oman motivaation perusteella ja ilman ansaitsemistarkoitusta. Vapaaehtoistyö hyödyttää yksittäistä vapaaehtoistyöntekijää, yhteisöjä ja koko yhteiskuntaa. Se on lisäksi väline, jota henkilöt ja yhteisöt käyttävät inhimillisten, sosiaalisten, sukupolvien välisten ja ympäristöön liittyvien tarpeiden täyttämiseksi ja ongelmien ratkaisemisessa, ja sitä toteutetaan usein voittoa tavoittelemattoman järjestön tai yhteisöperustaisen aloitteen tukemiseksi. Vapaaehtoistyö ei korvaa ammatillisia, palkallisia työllistymismahdollisuuksia, mutta se hyödyttää yhteiskuntaa. (Euroopan komissio 2009.)

Vapaaehtoistyölle on ominaista, että siitä ei makseta palkkaa, se tapahtuu vapaa-ajalla ja se on omaehtoista. Vapaaehtoistoiminta ei korvaa ammattilaisen työtä, vaan toimii sen rinnalla. (Harju 2001, 77.) Vapaaehtoistoiminta on aktiivisen kansalaisuuden todellinen ilmentymä. Kun henkilö tekee ilmaista työtä toisten ihmisten ja oman yhteisönsä hyväksi, hän toimii silloin aktiivisena kansalaisena. Hän on mukana omana persoonanaan, hän osallistuu ja toimii, hän tapaa muita ihmisiä ja hän välittää toisista ihmisistä ja yhteisistä asioista. Aktiivinen kansalaisuus toteutuu parhaiten vapaaehtoistoiminnassa. Se parantaa ihmisen taitoja osallistua, toimia ja vaikuttaa sekä kohdata muita ihmisiä ja kommunikoita heidän kanssaan. (Harju 2005, 70.)

Vapaaehtoistyöhön haluavan pitäisi miettiä, mikä häntä työhön motivoi. Tieto on tärkeää sekä organisaatiolle että vapaaehtoiselle itselleen. Motivaation merkitys korostuu, mikäli vapaaehtoistyö on vastuullista ja vaativaa. Motivaatioita voi olla useita. Päihde-työn parissa tehtävään vapaaehtoistyöhön voivat motivoida esimerkiksi oma kokemus-tausta, läheisen päihdeongelma, vastuu muiden auttamisesta, ongelmaisten kohtaaminen työssä, yhteiskuntavastuu tai lähimmäisistä välittäminen. Vapaaehtoistyö voi antaa erilaisia näkökulmia ja auttaa ymmärtämään ilmiöitä. Työtä voi päästä tekemään ns. ”ruohonjuuritasolla”. Vapaaehtoistyössä on merkittävää työntekijöiden erilaiset taidot ja kokemusten tuomat erityisosaamiset. Erityisosaamista voidaan tarvita moninaisten haasteiden edessä. Koulutustilaisuudet ovat merkittäviä tilaisuuksia tiedon jakamisen ja vas-

taanottamisen kannalta. Ne vahvistavat myös me-henkeä. Säännöllisesti pidettävät purkupalaverit voivat toimia työnohjauksen tapaisina toiminnan peruspilareina. Ne luovat ja ylläpitävät yhteishenkeä. On tärkeää käydä läpi tapahtuneita asioita ja kokemuksia, päivittää tietoa, kuulumisia ja vapaaehtoistyöntekijöiden jaksamista. Vapaaehtoistyössä erilaisuus on vahvuus. Sitä tulee hyödyntää yhteisön hyödyksi. (Korhonen 2010, 17.)

Vertaistuki on tukea ja ymmärrystä, jota samankaltaisia kokemuksia omaavat voivat toisilleen antaa. Vertaistuki voi syntyä asioita, tunteita tai kokemuksia jakamalla. Tavoitteena on auttaa vastaavanlaisissa ongelmissa olevia ja herättää heissä toivoa. (Pyyvaara & Timonen 2012, 21.) Sosiaali- ja terveysministeriön Kansalaisjärjestötoiminnan strategiassa todetaan:

Vertais- ja tukihenkilötoiminta tuottaa ruohonjuuritasolla yhteiskuntaan hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa, jota viranomaistoiminta ei kykene tuottamaan. Vertaistuki ei ole tärkeää vain ongelmatilanteissa vaan se toimii myös arkipäivän elämänlaadun vahvistajana. Tavalliset vanhemmat voivat esimerkiksi hyötyä vertaistuesta kasvatustehtävässään tai eläkeläiset omissa järjestöissään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.)

Vertaistuki laajentaa erityisosaamisen aluetta siten, että kokemuksellinen tieto ja asiantuntijuus tulevat ammatillisen asiantuntijuuden rinnalle ja joltakin osin myös haastavat sitä uudistumaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002).

Vertaistuella tarkoitetaan samassa elämäntilanteessa olevien tai samoja elämänkohtaloja kokeneiden ihmisten keskinäistä tukea ja kokemusten jakamista, joka perustuu henkilöiden vastavuoroisuuteen ja tasa-arvoisuuteen. Vertaistukea järjestetään koulutettujen vapaaehtoisten voimin tai ammatillisesti ohjattuna. Autettavan henkiset voimavarat hoitaa arjen velvollisuuksia voivat olla riittämättömät vaikean elämäntilanteen tai sairauden takia. (Perttula 2014, 9.) Aina ei vertaisen tarvitse olla kokenut samaa kohtaloa kuin autettavansa. Tästä asiasta on Eva Kanerva ottanut kantaa Sininauhaliiton julkaisemassa Sininen Aalto-lehdessä:

Olen joskus tuntenut alamittaisuutta vankilakierteen ja huumeekoukun eläneiden opiskelijoiden keskellä. Olenko koskaan käynyt yhtä pimeässä, syvällä kärsimyksessä ja pelossa? Ajan myötä huomasin kuitenkin olevani myös itse vertainen. Jokainen ihminen on ihmisestä tehty, mikä on rohkaisevaa sekä autettaville että auttajille, miten päin ne kulloinkin menevätkin.

Ainakin tämän olen saanut koulutuksissa itse oppia. Kiitos opettajilleni!
(Kanerva 2013, 11.)

Vapaaehtoistoiminnalla ja vertaistuella on yhteiskunnallista merkitystä, erityisesti vaikeassa elämänvaiheessa oleville. Vertaistoiminnalla on vahva ennaltaehkäisevä merkitys, mutta se ei ole terapiaa. (Laimio & Karnell 2010, 11.) Vertaistuella on voimaa antava vaikutus. Tuki auttaa jaksamaan, poistaa syyllisyyttä ja häpeää. Vertaistuen avulla voi kokea, ettei ole asiansa kanssa yksin. Ääneen puhuminen muiden samassa tilanteessa olevien kanssa voi auttaa häpeän ja syyllisyyden tunteisiin. Vertaistuella voi auttaa toisia ja samalla voi paremmin ymmärtää itseä sekä muita. Jäädessään yksin asioidensa kanssa, saattavat itsesyytökset aiheuttaa ihmiselle epäonnistumisen tunteen. Vertaistuen keskuudessa voi saada kannustusta, mikä estää arkojen, kipeiden ja häpeää aiheuttavien asioiden aiheuttamaa ahdistusta. (Korhonen 2010, 15–16.)

Vertaistuki toimii kiinteässä vuorovaikutuksessa virallisten järjestelmien kanssa; kun ammatillisten ja maallikkojen kokemukset ovat vuorovaikutuksessa keskenään, molemmat hyötyvät. Tämän näkemyksen mukaan tarvitaan vertaistuen muotoja tuntevia ja niiden kanssa työskenteleviä kokemukselliseen asiantuntemukseen perehtyneitä palvelujärjestelmän tuottajia. (Hyväri 2005, 218.)

Vertaistukiryhmä voi toimia ilman ohjaajaa. Tällöin ryhmän jäsenillä on jaettu vastuu ryhmästä. Ryhmässä voi olla myös ohjaaja, joka on esimerkiksi terveydenhoitaja tai sosiaalityöntekijä. Tällöin ryhmän ohjaajalla on asiantuntemusta, mutta ei välttämättä kokemuksellista tietoa. Vertaisuus käsitteenä kuvaa sitä, että vertaisen osaaminen tai tieto perustuu henkilön omakohtaiseen kokemukseen asiasta. Vertaisuus ja ammatillisuus voivat liittyä yhteen. Päihdetyössä voi olla työntekijöitä, joilla on omakohtainen kokemus päihdeongelmasta toipumisesta. He voivat hyödyntää tätä ammatillisen osaamisen ohella. Ohjatussa vertaistukiryhmässä ei vapaaehtoistukiohjaajalta edellytetä vertaisuutta. Riittää, että heillä on koulutuksen kautta riittävästi tietoa aihealueesta. (Laimio & Karnell 2010, 15–16.)

Riippuvuuksien ennaltaehkäisytyön tavoitteena on mahdollistaa oman elämän hallinta ja saada ihmiset vastuullisiksi omista päätöksistään (Aro 2001, 28). Ongelmasta on mahdollista toipua monin eri tavoin. Toiset vaativat pitkää laitos- tai avohoitoa, kun taas toiset toipuvat täysin ilman hoitoa. Toipuminen voi olla vuosia kestävä prosessi, jossa useat muut tekijät vaikuttavat hoitomenetelmiä voimakkaammin. Päähteiden käytön

lopettamiseksi ihminen tarvitsee mielekkääseen elämään tähtäävää toimintaa. Päihdeongelman toipuminen on todennäköisempää, jos hänen verkostossaan on päihteiden käytön vähentämistä tukevia henkilöitä. Merkityksellistä toipumiselle ovat esimerkiksi raittiiden ihmissuhteiden solmiminen, käyttäjien seuran välttäminen, vaihtoehtoisen toiminnan löytyminen ja kokemus raittiin elämän palkitsevuudesta. (Kotovirta 2009, 21–22.) Asiakkaan omien kokemusten, vajavuuksien, sekä vahvuuksien esiin nostaminen helpottaa kuntoutusprosessin yksilöllistä suunnittelua. Suurin osa ihmisistä toivoo tulevansa hyväksytyksi sellaisena kuin on. (Ford & Moore 1992, 38.)

2.2 Vapaaehtoistyö kristillisessä päihdetyössä

Kristillisuus voi olla merkittävä tekijä päihteistä toipumisessa. Kristillisuus ja vapaaehtoisuus kulkevat usein käsi kädessä. Lähimmäisenrakkaus ohjeistaa ihmisiä auttamaan toisiaan. Kristillisestä lähimmäisenrakkaudesta lähtöisin oleva vapaaehtoinen auttaminen on merkittävää työtä päihdeongelmaisia autettaessa.

Jorma Niemelä on tehnyt väitöskirjan ”Usko, hoito ja toipuminen” vuonna 1999 päihdeongelmasta vapautuvien uskon kautta toipumisesta. Niemelän mukaan kristillisen päihdetyön toiminta-ajatus on auttaa ja palvella päihdeongelmaista lähimmäistä. Työssä kodinomainen ja turvallinen yhteisö toimii vuorovaikutuksessa. Ympäristö auttaa yksilöä hengellisessä kasvussa ja persoonallisuuden eheytyemisessä. Lisäksi päihdeongelman elämä korjaantuu henkisesti, hengellisesti ja sosiaalisesti. Kuntoutuksessa voidaan keskustella kahdenkeskeisesti tai ryhmissä ja kuntoutuksessa voidaan osallistua yhteisön tehtäviin, liikuntaan, hengelliseen elämään, harrastuksiin, työhön jne. Toiminnan tavoitteena on saada ihminen irrottautumaan riippuvuuksista, oppia itsenäiseen ja vastuuntuntoiseen elämään, sekä eheyttää persoonallisuutta ja vahvistaa elävää kristillistä uskoa. (Niemelä 1999, 199.)

Sielunhoito on merkittävä päihdetyössä käytettävä työmuoto. Se tarkoittaa kokonaisvaltaista välittämistä ja huolenpitoa, keskustelua, kuuntelemista ja myötäelämistä. Ihminen saa hengellistä ja henkistä tukea sielunhoitajalta, kun hänen hätänsä jaetaan, rohkaistamalla, hyväksymällä ja auttamalla löytämään toivon elämään. Auttaja voi esimerkiksi

keskustella hengellisistä asioista, selvittää Raamattua ja uskoa koskevia asioita ja ruukoilla yhdessä autettavan kanssa. Sielunhoidossa merkittäviä tekijöitä ovat todellinen läsnäolo, kunnioitus ja kuunteleminen. Lähtökohtana sielunhoidolle on kristillinen ihmiskäsitys. Ihminen on Jumalan luoma ja häntä tulee auttaa löytämään toivoa Jumalan läsnäolosta, jolle ihminen voi elämänsä rakentaa. (Lappalainen 2005, 20.)

Sielunhoidollisessa keskustelussa pyritään selkeyttämään ihmisen sisäistä järjestystä. Auttamistyötä tekevä pyrkii rohkaisemaan autettavaa tunteiden ilmaisuun. Tämä voi auttaa selvittämään ihmisen omia kysymyksiä ja tunteita. Auttavassa sielunhoidossa tulee pyrkiä avoimuuteen. Kuunteleminen, positiivinen palaute ja vakavasti ottaminen edistävät tilannetta. (Lappalainen 2005, 20–21.)

3 PORIN SININAUHA TUTKIMUKSEN KOHTEENA

Porin Sininauha Ry on yleishyödyllinen palveluntuottaja Porin kaupungissa ja Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella. Porin Sininauhan päätehtävänä on etsiä toipumisen ja elämässä eheytyksen mahdollisuuksia päihdeongelmallisille ja vaikeassa asemassa oleville ihmisille. Sininauhan toiminta perustuu kristilliselle arvopohjalle. (Porin Sininauha ry 2014 a, 2.) Sininauhan historiassa ovat vahvasti mukana vapaaehtoisuus, vertaisuus ja kristillinen ihmiskäsitys. Sininauhan toiminta on saanut alkunsa Francis Murphyn vapaaehtoistyöstä päihdeongelmaisten parissa. (Marika Haapajärvi henkilökohtainen tiedonanto 11.10.2013.)

3.1 Porin Sininauhan toiminta

Sininauhaliikkeen perusti Francis Murphy 1800-luvun lopulla. Murphy syntyi köyhään perheeseen Irlannissa ja lähti etsimään onneaan Amerikkaan. Uudessa maassa Murphy alkoholisoitui ja joutui tämän seurauksena vankilaan, jossa hän tuli uskoon. Vapauduttuaan vankilasta Murphy alkoi tehdä työtä päihdeongelmaisten parissa. (Sininauhaliitto i.a.) Sinisestä nauhasta tuli päihdeettömyyteen sitoutuneiden tunnusmerkki. Sinisen nauhan alkuperä juontaa juurensa Raamatusta 4. Moos. 15:37–39. (Blekitny Krzyz 2013.) Murphyn tekemien matkojen seurauksena liike levisi muualle maailmaan. Jo vuonna 1880 Sininauha-aate ja sinisen nauhan käyttö levisi myös Suomeen. Sininauhaliitto perustettiin vuonna 1936. (Sininauhaliitto i.a.)

Porin Sininauha perustettiin vuonna 1964. Yhdistys kuuluu valtakunnalliseen kristillistä päihdetyötä tekevien järjestöjen keskusliittoon, Sininauhaliittoon. Asuntolatoiminnan Porin Sininauha aloitti vuonna 1967. Tänä päivänä Porin Sininauha ylläpitää tukiasumiskokonaisuutta, joka tarjoaa kuntouttavia yhteisö- ja tukiasumispalveluja sekä ensisuojan. Useat kymmenet henkilöt käyttävät Porin Sininauhan palveluja päivittäin. Porin kaupunki ostaa palvelut. (Porin Sininauha ry 2014 a, 2.) Porin Sininauha kertoo Internetsivuillaan toiminnastaan seuraavasti:

Ryhmätoiminta on tarkoitettu Sininauhan nykyisille sekä entisille asukkaille. Yhteisessä päiväsalissa on yhdessäoloa, mahdollisuus keskusteluun henkilökunnan kanssa sekä ryhmätoimintaa, esim. musiikkiryhmä, askartelu-/ kädentaidon ryhmä, elokuvaryhmä, luontokerho, tarinatuokio, hengelliset tilaisuudet, pihatalkoot grillaushetkineen sekä naistenryhmä. Kotiillat torstaisin toteutetaan vapaaehtoistyöntekijöiden voimin. (Porin Sininauha i.a.)

Porin Sininauhan toiminta perustuu kuntoutujan voimavaralähtöiseen ajattelutapaan ja kokonaisvaltaisuuteen. Jokainen kuntoutuja nähdään arvokkaana ja häntä kohdellaan kunnioittavasti, oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti. (Porin Sininauha ry i.a.) Sininauhassa työotteena on yhteisöllisyys. Porin Sininauhan kristillisen päihdetyön arvopohjana toimii kristillinen ihmiskäsitys, toisten ihmisten arvostaminen ja kunnioittaminen, yhteistyön tekeminen, sosiaalietäinen vastuu sekä jatkuva kehityksen tavoittelu. Kristillisessä arvoperustassa lähimmäisenrakkaus on merkittävässä osassa. Työssä ihminen nähdään myös hengellisenä kokonaisuutena ja tämä näkyy myös kohtaamisessa. (Porin Sininauha ry 2014 a, 2–3.)

Tavoitteena on tukea päihdeongelmaisia, syrjäytyneitä, asunnottomia ja laitoksista vapautuneita heidän vaikeuksissaan. Tuettua asumista pyritään tehostamaan lisäämällä toiminnallisen kuntoutuksen mahdollisuuksia. Tätä toteutetaan tarjoten erilaista sisältöä ihmisten arkeen luomalla tekemisen mahdollisuuksia. Tulevaisuuden tavoitteena on päiväkeskustoiminnan kehittäminen ja erilaisten kuntouttavien ja työllistävien hoitopolkujen kehittäminen asiakaskunnalle. Hengellistä työtä tehdään eri seurakuntien avustuksella yhteisinä hartaushetkinä. (Porin Sininauha ry 2014 a, 2.)

Porin Sininauhan tukiasumiskokonaisuus koostuu kahdesta ryhmäkodista, tukiasumiskokonaisuudesta sekä ensisuojusta. Yhteisöasumisyksikössä on kaksi ryhmäkotia, joissa kummassakin on tilaa kuudelle hengelle. Ryhmäkodit ovat tarkoitettu toipumiseen ja eheytymiseen päihdeongelmaisille. Niissä toteutetaan tiivistä yhteisöasumista. Tukiasumisyksiköissä on 11 erillistä asuntoa, jotka ovat tarkoitettu toipumisessaan pidemmällä oleville asukkaille. Tämä asumismuoto mahdollistaa itsenäisen elämisen tuetussa ympäristössä. Ensisuoja on tarkoitettu Porin tai sen perusturvan yhteistoimintaluken kuuluvissa kunnissa viimeksi kirjoilla olleille henkilöille. Ensisuojaan voi hakeutua, jos on asunoton tai vailla väliaikaista yösijaa. Ensisuojaan on kuusi paikkaa miehille, sekä kolme paikkaa naisille. Ensisuojaan on mahdollisuus peseytymiseen sekä

aamupalaan. Ensisuojaan voi tulla myös päihtyneenä. Ensisuojan käyttö on asiakkaille maksutonta. (Porin Sininauha ry 2014 a, 7.)

3.2 Vapaaehtois- ja vertaistyö Porin Sininauhassa

Porin Sininauha on yleishyödyllinen palveluntuottaja, jonka juuret ovat vapaaehtoisuudessa. Porin Sininauhan päättävänä elimenä toimiva johtokunta perustuu vapaaehtoisuuteen. Johtokunnan jäsenet toimivat täysin vapaaehtoisina, eivätkä he saa työstään rahallista korvausta. Lisäksi Porin Sininauhassa järjestetään viikoittain hengellisiä tilaisuuksia, Kodin iltoja. Kodin iltojen sisältö vaihtelee vapaaehtoisen vetäjän mukaan. Porin Sininauhan tiloissa on järjestetty myös muuta hengellistä toimintaa vapaaehtoisten voimin. Vapaaehtoisuudelle on suunnitteilla jälkihuoltoa, jota tarjotaan Porin Sininauhasta pois muuttaville asukkaille. Vertaistukitoiminta on merkittävä osa Porin Sininauhan vapaaehtoistoimintaa. Vertaistukitoiminta pitää sisällään kuntoutujien tukemista. (Marika Haapajärvi henkilökohtainen tiedonanto 11.10.2013.) Vertaistukitoiminta on muodostunut niin vahvaksi päivittäiseksi toiminnaksi, ettei sen läsnäoloa aina edes ulkopuolinen huomaa. Vertaistuki auttaa ongelmien kanssa taistelevia jaksamaan.

Porin Sininauhassa on järjestetty koulutuksia vapaaehtoisille toimijoille. Vapaaehtoisuudessa Porin Sininauha on pyrkinyt yhteistyöhön muiden järjestöjen kanssa, kuten Porin Pelastusarmeijan miesten asuntolan kanssa. (Marika Haapajärvi henkilökohtainen tiedonanto 11.10.2013.) Sininauhaliitto on järjestänyt jäsenjärjestön ja muutamien muiden yhteistyökumppaneiden kanssa vapaaehtoisuuden ja vertaistukitoiminnan koulutuksia ympäri Suomea reilun vuoden ajan. Kurssit ovat olleet monille osallistujilleen merkittävä sysäys omalle toipumiselle. (Kanerva 2013, 11.)

3.3 Kristillisuus toiminnan taustalla

Porin Sininauhan toiminta perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen (Porin Sininauha 2014, 2). Usein ihminen nähdään olevan arvokas silloin, kun hän on tuottava, itsenäinen, eteenpäin pyrkivä ja omillaan selviytyvä. Tässä on ristiriita vallitsevan käsityksen ja kristillisen ihmiskäsityksen välillä. Syrjivää suhtautumista voi saada osakseen esimerkiksi päihdeongelmaiset, rikolliset ja psyykkisesti sairaat. (Lappalainen 2005, 9.)

Kristillisessä ihmiskäsityksessä keskeistä on ihmisarvon alkuperäinen, ehdoton ja kaikille samanlainen olemus. Perustana käsitykselle on Jumalan luomistyö ja Hänen ehdoton rakkautensa. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihmisiä ei voi asettaa arvojärjestykseen tai välineelliseen asemaan. (Niemelä 2002, 90.) Kristillinen ihmiskäsitys perustuu Raamattuun. Sen mukaan ihminen on jakamaton kokonaisuus. Ihmisessä on henki, sielu ja ruumis. (Lappalainen 2005, 8.) Kristillisessä ihmiskäsityksessä merkittävää on nähdä ihminen Jumalan kuvana. Tämä painotus kuvastaa Jumala-keskeisyyttä. Kristillisen ihmiskäsityksen luovuttamaton piirre on suhde Jumalaan, ihminen Jumalan edessä. Se on selkein eroavaisuus kristillisen ihmiskäsityksen ja muiden ihmiskäsitysten kanssa. Jumalasta määräytyy mitä ihminen on, ei siitä mitä ihminen tekee. Ihmisen ollessa Jumalan kuva, on ihmisellä ja Jumalalla erityislaatuinen suhde. Jumalan kuvana oleminen tarkoittaa ihmisessä paljon enemmän, kuin yksittäisiä ominaisuuksia. Jumala voi olla yhteydessä ihmiseen ja puhutella tätä. Samoin ihminen voi puhutella Jumalaa. Tämä mahdollistaa ihmisen ainutlaatuisuutensa löytämisen. Jumalasuhteeseen perustuen ihmisellä on vastuu maailmassa. Jokainen ihminen toteuttaa yksilöllistä tehtäväänsä. (Niemelä 2002, 89.)

Kristillinen ihmiskäsityksen kannalta rakkauden kaksoiskäsitys on merkittävä. Suhde Jumalaan ja lähimmäisiin ovat yhteydessä toisiinsa. Ihmisyys toteutuu ihmisen ollessa yhteydessä toisiin ihmisiin. Tätä yhteyttä hallitsee lähimmäisen rakastaminen, jolloin toisten tarpeet otetaan huomioon. (Lappalainen 2005, 8.) Lähimmäisenrakkaus on merkittävää kristilliselle ihmiskäsitykselle, sillä myös muut ihmiset ovat Jumalan luomia. Auttaessaan ja rakastaessaan toisia, ihminen palvelee myös Jumalaa. Kristillisuus edellyttää solidaarisuutta kanssaihmiä kohtaan. Ihminen elää luotuna yhdessä ja yhteydessä. Kristillistä ihmiskäsitystä ohjaa vankka eettinen perusta. Oleellista kristilliselle ih-

miskäsitykselle on ihmisen syntisyys. Ihminen on luotu elämään yhteydessä Jumalaan, mutta syntisyys erottaa hänet tästä suhteesta. Ihminen kadotti alkuperäisen olemuksensa syntiinlankeemuksessa. Tämä aiheuttaa ristiriitaa ihmisen oman olemuksensa kanssa. Ihminen on vieraantunut sekä itsestään, että Jumalasta. Perisynti seuraa ihmistä, mutta silti ihmisen on pyrittävä toimimaan vastuullisesti ja rakastaa lähimmäisiään. Ihminen on lunastettu kristinuskon mukaan. Kristus sovitti ihmisten synnit. Tämä loi uuden yhteyden ihmisen ja Jumalan välillä. Sovitus ja lunastus mahdollistavat ihmisen todellisen kehittymisen, mihin Jumalan kuvaksi luominen tähtää. (Niemelä 2002, 89–90.)

Kristinuskon mukaan Jumala on ääretön kaikkivaltias, kaikkietävä, oikeudenmukainen, rakastava ja täydellisen hyvä persoona. Jumalan olemus heijastuu ihmisissä, jotka Jumala on luonut omaksi kuvakseen. Luomisen perusteella ihmisen tulisi olla tietävä, itsetietoinen, ajatteleva, rakastava, täydellisen hyvä ja oikeudenmukainen olento. Jumalan kuva on kuitenkin turmeltunut syntiinlankeemuksessa. Ollessaan Jumalan kuvaksi luotuna, ihminen on kaikesta riippumatta Jumalan yhteyteen kutsuttu, luovuuteen kykenevä, vapaa ja vastuullinen persoona. Ihmisellä on omatunto, joka muistuttaa häntä velvollisuuksistaan. Se myös sitoo ihmisen moraaliseen vastuuseen lähimmäisistä, sekä ympäristöstä. Rakkaus on kristillisten hyveiden ydin. Kristillinen ihmiskäsitys perustuu lunastusoppiin. Ihmisten synnit ansaitsevat rangaistuksen ja tuomion, mutta Kristus on kärsinyt ristillä tuomion jokaisen ihmisen puolesta. (Lappalainen 2005, 9–10.)

Vaikka kristillisen ihmiskäsityksen idea on selvä, ei sen toteuttaminen ole aina helppoa käytännössä. Ihmisillä voi olla vaikeaa kokea muut ihmiset samanarvoisiksi. Esimerkiksi päihdeongelmaiset saatetaan mieltää vähempi arvoisiksi. Porin Sininauhan toiminta nojaa vahvasti kristillisiin arvoihin ja tämä näkyy toiminnassa.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkija halusi toteuttaa opinnäytetyönsä liittyen päihdetyöhön. Tutkijan oli luontevaa ottaa yhteys Porin Sininauhaan tutkimuksen aihetta valittaessa, sillä hän on ollut opiskelijensa aikana Porin Sininauhassa harjoittelussa ja töissä. Tutkimuksen aihe syntyi Porin Sininauhan toiminnanjohtaja Marika Haapajärven ehdotuksesta.

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa Porin Sininauhan vapaaehtoistyöstä, jotta vapaaehtoistoiminnan kehittäminen olisi tulevaisuudessa mahdollista. Tutkimus tukee tutkijan sosionomi- sekä diakoniopintoja. Sekä sosionomi, että diakoni voivat toimia vapaaehtoistyötoiminnan vastuuhenkilöinä. Vahvistaakseen ammatillista identiteettiään tutkija tarkastelee yhteisöllisyyden tukemista vapaaehtoistoiminnalla. Sininauhan kristillinen arvopohja tukee diakoniaopintoja ja selkeyttää diakonisen työskentelyn mahdollisuuksia seurakunnan ulkopuolella kristillisessä yhdistyksessä.

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää mikä motivoi henkilöä tekemään vapaaehtoistyötä Porin Sininauhassa, mitä työmuotoja vapaaehtoistyössä ja vertaistuessa käytetään Porin Sininauhassa ja miten Porin Sininauhan vapaaehtoistyötä voidaan kehittää.

4.2 Laadullinen tutkimus opinnäytetyön menetelmänä

Tässä tutkimuksessa valittiin laadullinen tutkimusmenetelmä, koska tutkimusta varten oli mahdollisuus haastatella vapaaehtoistyön asiantuntijoita. Laadullisen tutkimuksen käyttö tutkimusmenetelmänä oli luontevaa, koska oli mahdollista saada pieneltä asian-

tuntijajoukolta täsmällistä tietoa tutkittavasta aiheesta. Sirkka Hirsjärvi on teoksessa *Tutki ja kirjoita* luonnehtinut laadullista tutkimusta. Hänen mukaansa laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Tutkimusaineisto kootaan luonnollisissa todellisissa tilanteissa. Tutkija kerää tietoa, jotka perustuvat havaintoihin ja keskusteluihin. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa myös esille tulevia odottamattomia seikkoja. Laadullisissa tutkimusmenetelmissä suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Tällainen menetelmä on esimerkiksi teemahaastattelu. Tutkittavien kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisesti. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ja tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Hirsjärven kriteerit huomioon ottaen laadullinen tutkimus on luonteva tapa selvittää Porin Sininauhan vapaaehtoistyötä.

4.3 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Tämä tutkimus toteutettiin Porin Sininauhassa haastattelututkimuksena. Tavoitteena oli saada aikaan kattava otanta vapaaehtoistyön toimijoista erilaisissa tehtävissä. Tutkimuksen materiaali kerättiin teemahaastattelumenetelmällä Porin Sininauhan tiloissa. Haastateltavia oli yhteensä viisi henkilöä. Heidät oli valittu haastatteluun vapaaehtoistyön asiantuntijuutensa perusteella. Haastateltavilla oli kokemusta vapaaehtoistyön eri tasoilta, niin hallinnolliselta ohjaus- ja koulustoiminnasta, kuin käytännön toiminnasta. Haastattelut toteutettiin joulukuussa 2013 ja tammikuussa 2014. Haastattelun kesto oli kerrallaan 1–2 tuntia. Haastattelut videoitiin ja litteroitiin. Haastattelun aihealueet ovat nähtävissä liitteessä 1.

Teemahaastattelu on kohdennettu haastattelu. Haastateltavilla on kokemusta tai tietoa tietystä temasta. Tutkija on selvittänyt ilmiön rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta, ja tämän avulla päätyneet tiettyihin oletuksiin tilanteen määräävien piirteiden seurauksista siinä mukana olleille. Analyysinsä perusteella hän on kehittänyt haastattelu rungon. Haastattelu ei ole suunnattu tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tutkitavista tilanteista. Teemahaastattelu lähtee oletuksesta, että kaikkia yksilön kokemuksia,

ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tulkita tällä menetelmällä. Haastattelussa korostetaan haastateltavan elämysmaailmaa ja heidän määritelmiään tilanteista. Teemahaastattelu etenee teemojen varassa ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu myös ottaa huomioon ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioilleen antamat merkitykset ja sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelu on puoli-strukturoitu menetelmä, jossa aihepiirit, teema-alueet, ovat kaikille haastateltaville samat. Teemahaastattelussa kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Haastattelua voidaan luonnehtia kahden ihmisen väliseksi viestinnäksi. Vuorovaikutus muotoutuu sanoista ja niiden kielellisestä merkityksestä ja tulkinnasta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.)

Teemahaastattelussa ei voi kysellä mitä tahansa. Siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelman asetteluun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valitut teemat perustuvat siihen, mitä tutkittavasta ilmiöstä on etukäteen tiedetty. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Teemahaastattelu sopi hyvin tähän tutkimukseen. Menetelmä mahdollisti kysymysten soveltamisen haastateltavan tehtäväkuvan mukaan. Teemahaastattelu mahdollisti monipuolisen aineiston keruun tiettyjen teemojen puitteissa. Myös asioiden merkitys ja tärkeys nousivat selkeästi esille kahdenkeskeisissä haastattelutilanteissa.

4.4 Sisällönanalyysi aineiston analyysimenetelmänä

Tämän tutkimuksen tulokset analysoitiin sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Tutkija pyrki löytämään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia haastateltavien välillä sekä keräämään uutta tietoa aiheesta. Tutkimus perustui teemahaastattelukysymyksiin ja teemoista esiin nousseisiin tuloksiin. Kaikkien haastatteluiden yhtäläisyydet sekä eroavaisuudet koottiin yhteen. Haastattelujen tuloksia verrattiin toisiinsa, ja tästä syntyi tutkimuksen tulokset.

Sisällönanalyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja selkeässä muodossa kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Tarkoituksena on etsiä hajanaisesta aineistosta mielekästä selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Analyysillä

luodaan selkeyttä aineistoon, ja sen perusteella tehdään luotettavia johtopäätöksiä luotettavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan. Aineisto aluksi hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja koodataan uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. Lisäksi aineistoa analysoidaan jokaisessa tutkimusprosessi vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Haastattelussa on tärkeää saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta aiheesta. On perusteltua antaa haastattelu kysymykset ja aiheet tiedonantajille hyvissä ajoin tutustuttavaksi. Haastattelun onnistumisen kannalta on hyvä että tiedonantajat voisivat tutustua kysymyksiin, teemoihin ja haastattelun aiheeseen etukäteen. On eettisesti perusteltua kertoa haastateltavalle haastattelun aihe. Ihmiset voivat lupautua haastateltaviksi paremmin, jos he tietävät mistä on kysymys. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 13.)

Haastateltavia kutsuttaessa heille kerrottiin, mistä tutkimushaastattelussa on kysymys, kuka heidät haastattelee, miksi ja mitä aihe koskee. Haastateltavilla oli mahdollisuus tutustua teemahaastattelun kysymyksiin etukäteen. Haastattelutilanteessa tutkija esittäytyi henkilökohtaisesti, kertoi tarkemmin tutkimuksen aiheesta, sekä selitti tutkittavien salassapitoon liittyvät oikeudet. Kaikki haastateltavat antoivat suostumuksen nimensä käyttöön opinnäytetyön julkaisussa. Haastattelun jälkeen yksi haastateltavista kuitenkin muutti mielensä, joten hänestä ei tässä tutkimuksessa oikeaa nimeä käytetä. Tutkija tallioi haastattelut videokameralla. Haastattelujen ajan videokamera kuvasi haastattelijaa, jolloin haastateltavasta kuului vain ääni. Tämä mahdollisti haastattelulle luontevan ilmapiirin. Tutkijalla on hallussaan haastatteluista kuvattu videomateriaali, sekä litteroitu haastatteluaineisto. Aineisto tullaan hävittämään tutkimuksen julkaisemisen jälkeen.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa nousee esiin kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Tarkasteltaessa objektiivisuuden ongelmaa on totuus kysymyksen lisäksi syytä erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. Puo-

lueettomuudessa tarkastellaan pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia itsensä vai suodattuuko tiedonantajan kertomus tutkijan oman kehyksen läpi, esimerkiksi vaikuttaako tutkijan sukupuoli, ikä, uskonto, poliittinen asenne, kansalaisuus, virka asema tms. siihen mitä hän kuulee ja havainnoi. Tutkija on tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija. Tutkijan tulee olla puolueeton. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 134–136.)

Tässä tutkimusraportissa on käytetty haastateltavien toteamuksia juuri siinä muodossa ja laajuudessa kun ne on annettu. Tutkijalla on haastatteluaineistoa laaja-alaisesti, josta on valittu ne teemat, jotka ovat käsitelty tutkimuksen tulokset osiossa. Haastateltavat ovat valittu tutkimukseen heidän aiheeseen liittyvän asiantuntijuutensa perusteella. Haastateltavat eivät olleet tutkijalle entuudestaan henkilökohtaisesti tuttuja. Haastateltavien on mahdollista tutustua tutkimustuloksiin tutkimuksen päätyttyä. Valmis tutkimus tullaan luovuttamaan Porin Sininauhalle.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimus suoritettiin teemahaastattelumenetelmällä. Haastattelun kysymykset ja teemat on koottu liitteeseen 1. Haastattelun tulokset on analysoitu sisällönanalyysimenetelmällä. Analysoitaessa tuloksia oli tärkeää pysyä ennalta sovituissa tavoitteissa ja kysymyksissä, koska aineistoa kertyi laajasti. Haastateltavilla oli aiheesta paljon kerrottavaa. Tutkimusaineisto oli ennako-oletusta laajempaa. Haastattelujen lainaukset ovat esitety raportissa muuttamattomassa muodossa. Täten on säilytetty haastateltavien alkuperäinen kerrontatyöli.

5.1 Haastateltavien esittely

Haastateltavat olivat vapaaehtoistyön asiantuntijoita. Heillä oli kokemusta sekä Porin Sininauhan vapaaehtoistyöstä, että muiden organisaatioiden vapaaehtoistyöstä kuten Elämän leivästä, Elämän eliksiiristä ja Porin katulähetyksestä. Kahdella haastateltavista oli kokemusta vapaaehtoistyön hallinnoinnista ja koulutuksista työtehtäviensä puolesta. Haastatteluissa kävi selvästi ilmi haastateltavien laaja alainen tuntemus vapaaehtoistyön moninaisesta kentästä ja erilaisista tehtävistä.

Haastateltavat ovat antaneet suuren työpanoksensa vapaaehtoistyössä. Tässä tutkimuksessa haastateltavat saavat ansaitsemansa kiitoksen esiintymällä omalla nimellään. Haastateltavat antoivat suostumuksensa nimiensä käyttöön tutkimuksessa yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta. Tässä tutkimuksessa anonyyminä pysyvistä haastateltavista käytetään nimeä Teppo.

Eva työskentelee Sininauhaliitossa kristillisen vertaistoiminnan kehittäjänä. Hän on teologi ja psykoterapeutti. Eva on ollut mukana ohjaamassa mm. Omaiset mielenterveys-työn tukena –järjestön ja mielenterveyskuntoutujien omaisten ryhmiä. Omakohtaista vapaaehtoistyön taustaa häneltä löytyy myös MLL:n toiminnasta. Eila on koulutukseltaan sosiaaliohjaaja ja diakoni. Hän on pitkän kokemuksen omaava Porin Sininauhan

vapaaehtoistyöntekijä. Hän mm. käy pitämässä hengellisiä tilaisuuksia, Kodin iltoja Porin Sininauhassa. Lisäksi hän on Porin Sininauhan johtokunnan varajäsen. Timo on vapaaehtoistyön moniosaaja. Hänellä on vapaaehtoistyön kokemusta mm. Porin katulähetyksestä, Elämän Leivästä, kriisipalvelusta, kohtaamispaikasta ja Porin Sininauhasta. Marko tekee vapaaehtoistyötä Elämän Leivässä kuutena päivänä viikossa ja on aktiivisesti mukana myös Porin Sininauhan vertaistukityössä. Teppo (nimi muutettu) on ollut mukana Elämän Eliksiirin ja Elämän Leivän vapaaehtoistyössä. Hän tuntee Porin Sininauhan työn ja organisaation hyvin. Nykyään Teppo on palkkatyössä.

5.2 Mikä motivoi vapaaehtoistyöhön Porin Sininauhassa

Tutkimuksessa ensimmäisenä kysymyksenä oli, mikä motivoi vapaaehtoistyöhön Porin Sininauhassa. Kysymystä lähestyttiin tarkentamalla kysymystä, kuinka vapaaehtoiset hahmottavat käsitteen vapaaehtoistyö. Osalle haastateltavista vapaaehtoistyön määritelmä oli selkeä. Osa taas piti käsitettä vapaaehtoistyö jossain määrissä epäselvänä omaan työnkuvaansa suhteutettuna. Vapaaehtoistyö nähtiin vastikkeettomana, palkattomana toisen ihmisen auttamistyönä, joka lähtee auttajan omista lahjakkuuksista, vahvuuksista ja omista intresseistä. Vapaaehtoistyön mainittiin olevan kansalaisoikeus. Vapaaehtoistyö heidän mielestään eroaa muusta toisen huolehtimisesta siten, että vapaaehtoistoiminta ei koske omaa perhettä. Vapaaehtoistyö nähtiin antamisena ja enemmistö haastateltavista mainitsi myös saavansa itse auttaessaan muita.

Se tuntuu kauheen hyvältä. Mä oon tehny sitä sen takia jos ei oo muutaakaan, niin päivät täyttyy. Sit siinä on se antamisen ilo... Mut se on jännä että on monta palkallista työtä, mitä mä en mistään hinnasta tekis, mut ilmaseks mä teen kyl vapaaehtoistyötä. (Teppo.)

Vapaasta tahdosta lähtöisin oleva auttamistyö voi muodostua elämäntavaksi. Henkilö saattaa ajautua mukaan vapaaehtoistyöhön huomaamattaan arkisen elämän kautta. Vapaaehtoistyötä tehdään omasta tahdosta ja osa vapaaehtoisista mieltää sen harrastukseksi. Mikäli vapaaehtoistyöntekijällä ei ole aiempaa psykososiaalista auttamistyötaustaa tai alan koulutusta, saattaa vapaaehtoiselle olla vaikeaa omaksua tekemänsä työ merkityk-

selliseksi ns. oikeaksi työksi. Vapaaehtoistyössä parhaaksi palkkioksi haastateltavat mainitsivat hyvän mielen. Haastateltavat kokivat vapaaehtoistyön antoisaksi. Vapaaehtoinen voi kokea onnistumisen tunteita ja antamisen iloa.

En ota sitä siltä kannalta, et se on työtä. Se on omalla tavallaan kutsumus. Mä nautin siitä mitä mä teen, siitä on apua toisille. Se ei oo kuiteskaan liian raskasta, se antaa kuiteski ittelte ja antaa mulle syyn herätä ja tehdä jotain. Sit mä tiedän, et siitä on monelle apua ja hyötyä. (Marko.)

Se työ sana o väärä sana, ihmisiä pitää auttaa. Ei se mitään työtä oo. En mä koe et se mitää työtä on. (Timo.)

Se nautinto tai tunne minkä siitä saa henkisesti, ni se on mahtava... Siitä tulee se antamisen ilo, tai se hyvä olo, että saa auttaa. Se on kai vähän sama hoitotyössä.” (Teppo.)

Itte koen vapaaehtoistyön niin että se on työ jolla pystyy auttamaan muita. Sillon se antaa myös ittelte kun tietää että muut saa siitä apua. Ilman että siitä saa itte mitään taloudellist hyötyä. Määkin oon itte eläkeläinen niin en mää todellakaan rahan takia oliskaan siellä. Kyl se on ihan vaan niinkun auttamista se on. Siit tulee hyvä mieli ittelles kans. (Marko.)

Vaikka ihmiset olisivat palkkatyössä, he voivat silti hakeutua vapaaehtoistyöhön, koska se on antoisaa (Eva.)

Ihmiset kokevat että heillä on jotain, mitä he haluavat laittaa jakoon. Vapaaehtoistyöntekijä voi kokea palkitsevana, kun hän voi antaa omastaan. Usein vapaaehtoistyöhön lähdetään, jos ei muuta mielekästä työtä ole saatavilla. Esimerkiksi useat eläkeläiset tai henkilöt, joilla ei ole mahdollisuutta tehdä palkkatyötä, lähtevät mukaan vapaaehtoistyöhön. Täten on ihmisellä mahdollisuus tehdä jotain merkittävää ja kokea itsensä tarpeelliseksi. Vapaaehtoistyö antaa tekijälleen mahdollisuuden kehittyä kaikin puolin.

Vapaaehtoistyö antaa sisältöä päiviin. Suuret muutokset elämässä voivat ajaa ihmisen vapaaehtoistyön pariin, esimerkiksi säännöllisestä palkkatyöstä pois jääminen tai päihteiden käytön lopettaminen. Vapaaehtoistyö auttaa sosiaalisten suhteiden solmimisessa, kun vapaaehtoisesti samankaltaisista asioista kiinnostuneet henkilöt kokoontuvat yhteen. Sosiaalinen kanssakäyminen muiden ihmisten kanssa voi parantaa yksilön itsetuntoa.

Selvittäessä haastateltavilta motiiveja vapaaehtoistyön tekemiseen, nousivat sosiaaliset motiivit, auttamishalu ja kristillisyyt ensisijaisiksi motiiveiksi. Osa haastateltavista

mainitsi vapaaehtoistyön olevan järkevää toimintaa ajan kuluksi. Vapaaehtoistyö antaa sisältöä elämään.

Vapaaehtoistyössä se on se juttu, että haluaa auttaa ja jos on yksinäisyyttä, niin tarvitsee ja haluaa sosiaalisia kontakteja. Mutta motiivina voi olla halu kokeilla jotain uutta. (Eva.)

Mulle se on tärkein motivaatio se, kun määkin oon sairaseläkkeellä et mä saan tehdä jotain mistä on muille hyötyä ja mä hyödyn itte siitä henkisesti ja fyysisesti. Mä tykkään tehdä ruumiillista työtä ja tässä saan jatkuvasti tehdä sitä. Mul on syy joka aamu herätä ja lähtee johonkin ja tehdä jotain hyödyllistä. Se on mielekästä, antaa monessa suhteessa niin paljon. (Marko.)

Mulla on valtava verkosto. Ollaan jatkuvasti yhteyksissä... Pettymysten tullessa mulla on se tukijoukko, joka auttaa et se pettymys lähtee sit pois... Mää oon saanu siltä ryhmältä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja rakkautta. Se on niinko niin iso juttu. (Timo.)

Kansalaisoikeutena ihmisillä on oikeus auttaa muita. Vapaaehtoinen voi kokea antamansa avun aivan erilaisena, kuin jos hän saisi työstään palkkaa. Auttaessaan lähimmäisiään, vapaaehtoinen antaa työpanoksellaan jotain itsestään.

Kai siinä täytyy olla se halu auttaa, se on tärkein. Palkka ei voi olla tärkein, kun palkkaa ei saa. Auttamisen halu on musta oikee motiivi. (Tepo.)

Kristillinen työnäkökulma on useille vapaaehtoistyöntekijöille merkittävä. Tutkimuksen haastatteluihin osallistuvista henkilöistä kaikki nostivat kristillisen ajattelutavan merkittäväksi vapaaehtoistyölle. Haastateltavat mainitsivat tekevänsä vapaaehtoistyötä mieluummin yhdistykselle jolla on kristillinen arvopohja. Hengelliset vapaaehtoistyön muodot nähtiin myös merkittävänä työmuotona.

Jos ajattelen tätä kristittyinä tai kristillisestä näkökulmasta, niin se on semmosta lahjaa. Lahjaksi olemme saaneet ja lahjaksi annamme, että siinä on aika syvä eetos siinä tavassa jota vapaaehtoisena tehdään. Kristillisten arvojen sisälle sisältyy vahvasti vapaaehtoisuus. (Eva.)

Kyllä ne kristilliset arvot jollain tapaa vaikuttaa ja liittyy siihen kans, mun tapauksessa. Auttaminen ja kristillisyyys kulkee jollain tapaa käsikädessä. (Marko.)

Ehdottomasti työskentelen mielummin järjestöissä joissa on kristillinen arvopohja, vaikka ei muissakaan järjestöissä vikaa oo. (Timo.)

Vapaaehtoistyö on aina auttamista. Niinku se ”kantakaa toistenne kuormia, niin täytätte Kristuksen lain”, musta se on aina se syy, halu auttaa. (Eila.)

Vapaaehtoistyön kokeminen oikeutena voi nostaa työn arvostusta. Jos henkilöllä on ollut elämässään paljon vastoinkäymisiä ja hän pääsee mukaan työhön, voi hän kokea erityislaatuista arvokkuutta ja merkitystä työlleen. Kuntoutuksessa edistynyt vapaaehtoinen on arvokas apu yhdistykselle. Ns. kokemusasiantuntijalla voi olla paljon sellaista tietoa, jota ei saa kirjoista lukemalla. Vapaaehtoinen saattaa saada aikaan suurta luottamusta autettavassa, kun vapaaehtoisen motivaatiot eivät ole palkassa. Antaessaan työpanoksensa omasta halustaan ihminen viestittää, että hän haluaa auttaa.

Ne ku lukee, niin ne tietää, mikä on se yleisin tie, mutta mulla on se käytännön kokemus... Halu ja tahto pitää olla. Tie sit mistä ne on tullu. Halu tulee siitä et ku siinä samassa auttaa itteens, ni se toine menee siin samassa. (Timo.)

Sil on kuntouttava vaikutus ja siitä ei oo mitää kuluja. Mitää ylimääräisiä kuluja yhteiskunnalle ja sit niinku yksilötasolla niille henkilöille, joita siellä käy, tuli ne sitten mitä tahansa kautta ni siit on pelkkää hyötty. (Teppo.)

Mun tukitoiminta on ollu just sitä et kun on ihmisiä kenellä on päihdeongelmia niin mä osaan varsin hyvin kuunnella heidän ongelmiaan ja pystyn auttaan ja tukemaan heitä siinä raittiudessa nimenomaan. Molemminpuolinen rehellisyys vaikuttaa paljon. (Marko.)

Haastatteluissa Porin Sininauhan vapaaehtoistyön kannustaviksi piirteiksi nousivat yhdistyksen kristillinen arvopohja ja Sininauhan kodin omainen ilmapiiri. Työn tekeminen nähtiin miellyttävänä, kun työolosuhteet ovat mieluisat kaikille osapuolille.

Myös vapaaehtoistyöntekijän kannalta se, että tää on selkeesti koti asukkaille ja vanhat asukkaatkin täällä käy ja on syntynyt semmosia lujia suhteita, vaikka ollaan muutettu pois. Se antaa työntekijällekkin. (Eila.)

Vapaaehtoistyöhön Porin Sininauhassa voivat motivoida esimerkiksi tavoitteellinen työskentely autettavan ihmisen paremman elämän puolesta tai vapaaehtoisen omakoh-

tainen kokemus päihteiden ongelmakäytöstä. Vapaaehtoistyöntekijät voivat itsekin olla entisiä tai nykyisiä asukkaita Porin Sininauhassa. Vapaaehtoistyö auttaa organisaatiota, asiakkaita ja itse vapaaehtoistyöntekijää. Erityisesti päihdekuntoutuja vapaaehtoisena voi saada sisältöä ja merkitystä elämäänsä. Tämä voi tukea kuntoutumisprosessia.

Mua motivoi se, että se on saanut mut takas elämään. Mä tiedän et se toimii. Ku on itte kokenut, niin halua, et muutki saa sen. Se on niin iso asia. Se on mulle isompi asia ku lottovoitto. (Timo.)

Vapaaehtoiset sitoutuvat työhönsä, kun motivaatiot ovat kohdillaan ja työ koetaan mielekkääksi. Työtä tehdessä muodostuu vapaaehtoistyöntekijän identiteetti, joka lisää työn pitkäjänteisyyttä. Haastateltavat kokivat Porin Sininauhassa vapaaehtoistyön merkittävänä. Työ on tavoitteellista, vaikka vapaaehtoiset eivät aina mieti pidemmän tähtäimen päämääriä. Työtä ohjaavat arvot voivat olla tiedostamattomia.

Tavoite tulee tehdessä. Ei siitä vapaaehtoistyöstä pidä tehdä liian teoreettista. Niitä ei mieti, eikä niitä kirjaa mihinkään. Ehkä se teoria ei näy niin rivityöläisen työssä. Tavoitteet tulee siinä miettimättä, ne on siinä tilanteessa. Minkä takia teen jonkun työn, sen takia, että sillä ihmisellä olis parempi olla... Jos se tähtää siihen, että ihmisellä olis parempi elämä, ni eikö se kaikki silloin oo merkittävää.” (Eila.)

Tämän tutkimuksen perusteella vapaaehtoistyöhön Porin Sininauhassa motivoi erityisesti kristillisuus, auttamisen halu ja sosiaaliset motiivit. Vapaaehtoistyöhön kannustaa myös Porin Sininauhan kodinomainen ilmapiiri. Palkkioksi työstä saa hyvän mielen. Vapaaehtoistyö Porin Sininauhassa voi antaa sisältöä ja merkitystä elämään. Vapaaehtoistyön tekeminen voi tukea päihdekuntoutujan kuntoutumisprosessia.

5.3 Porin Sininauhan vapaaehtoistyön työmuodot

Toisena tutkimuskysymyksenä oli, mitä työmuotoja vapaaehtoistyössä ja vertaistuessa käytetään Porin Sininauhassa. Porin Sininauhan arkisessa toiminnassa on vahvasti mu-

kana vapaaehtoistyön piirteitä. Vapaaehtois- ja vertaistoiminta on osa arkea, eikä vapaaehtoistoimintaa voi aina edes erottaa arkisesta toiminnasta. Asiaan perehtymätön henkilö voi kokea työmuodot jopa niin tavallisina asioina, ettei osaa erottaa niitä tavallisesta arjesta. Esimerkiksi ihmisten aito kohtaaminen ilman ammatillisia velvoitteita voi olla vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyö ei ole aina vain hyvä lisä, vaan jopa välttämättömyys. Porin Sininauhassa esimerkiksi korkeinta päätäntävaltaa käyttävä johtokunta koostuu vapaaehtoisista toimijoista. Onnistuessaan vapaaehtoistyö tukee kaikkia osapuolia. Vapaaehtoistyö voi tukea Sininauhan asukkaita, täydentää ammattihenkilökunnan työtä ja ennen kaikkea antaa vapaaehtoistyöntekijälle itselleen paljon. Sininauhan vapaaehtoistyö ilmenee pääsääntöisesti psykososiaalisena yhteisöllisenä tukemisena. Vertaistoiminnan merkitys korostuu asukkaiden huomioimisessa. Porin Sininauhan hengellinen toiminta on myös vahvasti vapaaehtoistyön varassa.

Vapaaehtoiset arvostavat Sininauhan henkilökuntaa. Vapaaehtoistyöllä on mahdollisuus täydentää Sininauhan palvelukokonaisuutta. Vapaaehtoistyön tarkoitus ei kuitenkaan ole korvata palkkatyötä, mutta sillä on mahdollisuus ulottua sinne, minne palkkatyöllä eivät riitä resurssit. Vapaaehtoisilla saattaa myös olla tietotaitoa, jota sosiaali- ja terveysalan koulutus ei mahdollista. Vapaaehtoisten erityisosaaminen voi muodostua esimerkiksi oman kokemuspohjan kautta.

Kyl määhän katon henkilökuntaa ylöspäin, ne tekee kuitenkin ne isot hommat. Määhän käyn vaa höpöttääs. (Timo.)

Jos on omaa kokemusta ni pystyy auttamaan varmasti yhtä hyvin kun henkilökunta, joka on lukenu muttei kokenu. (Marko.)

Paljon puhutaan kristillisissä kuvioissa ja seurakunnissa, nehen ei toimi ilman vapaaehtoisia. Sitä kannattaa tukea, se on portti moneen hyvään. (Eva.)

Määhän hae niinku ne rintamalla haavottuneet pois ja sairaalahenkilökunta on sit erikseen... Kaikki on samaa tiimiä vapaaehtoiset ja henkilökunta. (Timo.)

Keskustelussa ollaan samalla aaltopituudella [henkilökunnan kanssa], hyvin otettu vastaan. Ovat ilosii saadessaan työkaveruutta vapaaehtoistyöntekijästä... Hyvin otettu vastaan kaikessa mitä oon tehny. (Eila.)

Vapaaehtoistyö antaa paljon vapauksia ammattityöhön verrattuna. Vapaaehtoisilla voi olla esimerkiksi mahdollisuus päästä läheisempään kontaktiin Porin Sininauhan asukkaiden kanssa, kun ammatilliset velvoitteet eivät ole esteenä.

Täällä on paljon asukkaita, jotka on ollu kauan. Mä koen, että hianoo tulla kattoon ystävii... Ne on mu kavereita ja ne asuu täällä. (Eila.)

Porin Sininauhassa vapaaehtoistyön merkittävin tehtävä on yhteisöllisyyden tukeminen. Vapaaehtoistyöllä on mahdollisuus edistää yhteisöllisyyttä suorasti tai epäsuorasti. Suorasti yhteisöllisyyttä edistää vapaaehtoistyöhön ja toimintaan mukaan lähteminen, kun taas epäsuoraa yhteisöllisyyden tukemista on oman työpanoksen antaminen yhteisöllisyyden tukemiseksi esimerkiksi kannustamalla ja rohkaisemalla muita mukaan yhteiseen toimintaan.

Täällähän on levyraatia, jota asukkaat järjestää, hyvä kannustaa omatoimisuuteen (Eila).

Nää 23 asukasta, jotka täällä on, ni täällä on myös 23 eri tavotetta. Mut jos kaikki tekis ja kaikista eri ammattiryhmistä kaikki verkostoituis, ni sillai tehokkaasti verkostoitumalla, ni tässä yhteisössä olis ihan valtava potentiaali tehdä melkein mitä tahansa. Kaikki osaa vähän kaikkee eri aloilta. (Teppo.)

Yhtäkkii voi sanoo et mahdollisuudet o rajattomat (Marko).

Porin Sininauhassa on mahdollista ottaa päihdekuntoutujia osaksi yhteisöä aktiivisen toiminnan avulla. Vapaaehtoistyössä kuntoutujan on mahdollista eheyttää elämäänsä. Kuntoutuja pääsee kantamaan vastuuta. Hän sitoutuu aikatauluihin ja yhteisten sääntöjen noudattamiseen. Tämä luo elämään rakenteita, jotka tukevat kuntoutusta. Vapaaehtoistyö korvaa turhautumista aiheuttavaa toimeettomuutta, joka voisi pahimmillaan johtaa ongelmakäyttäytymiseen. Työ ei kuitenkaan välttämättä ole niin vastuullista kuin palkkatyö.

Ei ole toimeton, on tekemistä, joka poistaa turhautumista (Eva.)

Kyl tääl vois hyvä ol semmost vapaaehtoistoimintaa enemmän. Se on ihan järkyttävää [asukkaiden] istuu tääl päivä, pelat pöydä vieres korttii. Ylös, ulos ja lenkille. (Timo.)

Haastateltavat näkivät Porin Sininauhan vapaaehtoistyöllä olevan merkittäviä mahdollisuuksia. Porin Sininauhassa esiintyi erilaisia vapaaehtoistyön muotoja. Porin Sininauhan toiminta on lähtöisin vapaaehtoisuudesta, sillä johtokunta toimii vapaaehtoistyön pohjalta. Myös hengelliset tilaisuudet hoidetaan vapaaehtoistyön voimin. Vertaistoiminta, keskusteluapu, rohkaiseminen ja kannustaminen, vieraileminen, kuntoutujien aktivoiminen sekä ihmisten aito kohtaaminen nousivat esiin haastatteluissa. Yhteisöllisyyden toteutumisen ihanne ilmenee vapaaehtoisten tuodessa oman työpanoksensa vapaaehtoisesti mukaan Porin Sininauhan toimintaan.

5.4 Vapaaehtoistyön kehittäminen

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli miten Porin Sininauhan vapaaehtoistyötä voidaan kehittää. Tarkemmin kysyttäessä kehitysideoita, haasteltavilla oli hankaluuksia keksiä uusia toimintamuotoja. Haastatteluissa ehdotettiin päiväkeskustoimintaa, yhteistä urheilutoimintaa, konserttitapahtumaa, aktiivista vertaistoimintaa sekä yhteyden pitoa Sininauhasta poismuuttaneisiin asukkaisiin. Päiväkeskustoimintaan toivottiin esimerkiksi yhteisiä ruuanlaittohetkiä ja ihmisten aitoa vapaamuotoista kohtaamista. Erityishuomio vapaaehtoistyöllä pitää antaa Porin Sininauhasta poismuuttaville asukkaille.

Mun mielest jos ajatellaan Sininauhaa, ni se kehittämisidea on, ku joku lähtee täältä pois ja kokee ittensä yksinäiseksi ja turvattomaks ja aina muutto jostain jonnekin on stressi, on iso asia, ni siinä ois sit joku tuki, et seinä vastaan, nyt olet sielä ja me ollaan täällä. Vaan se joku vapaaehtos-työlinkki siinä, et käytäs kattomassa ja olis semmost yhteist. (Eila.)

Kehitysideoissa nousi esiin toive tiiviistä yhteistyöstä muiden järjestöjen kanssa. Erityisesti yhteistyökumppaniksi ehdotettiin Porin Pelastusarmeijan miesten asuntolaa. Kuitenkin vapaaehtoistyön muotoja suunnitellessa on merkittävää suunnitella, miten vapaaehtoistyö jäsentyy osaksi muuta Porin Sininauhan toimintaa. Tulee huomioida myös vapaaehtoisten osaaminen, mitä heillä on mahdollisuus hyödyntää ja jakaa muille. Vapaaehtoistyötä paikallisesti suunnitellessa on merkittävää pohtia, mihin työllä pyritään. Sininauhaliitto toteuttaa vapaaehtoistyötä ympäri Suomea. Valtakunnallisista toteutta-

mistavoista on mahdollista ottaa mallia paikallistason toimintaan. Etukäteen tulee suunnitella kokouskäytännöt, kehittämispäivät, työnohjaus, virkistäytymiset ja palkitsemiskäytännöt.

Kannattaa miettiä missä kaikessa vapaaehtoiset ovat mukana, miten heitä palkitaan, kuka heitä ohjaa ja työnohjaus pitäisi olla vapaaehtoisille ilman muuta, järjestetty ulkopuolinen työnohjaus. Jos ei muuta, niin ryhmäohjaus vaikka harvakseltaan. Tää on kanssa vähän tätä mun työtä, mitä mä oon joka paikassa järjestänyt. (Eva.)

Jos organisaatio on hyvin hoidettu, niin ryhmä on vahvuus. Jos yksi ihminen saa kutsumuksen tehdä työtä, niin se voi ihan hyvin laajentua. Oli se juttu ihan mikä tahansa. Esim jos on joku paikkakunta jossa ei oo jotain vielä, niin yks ihminen sen alottaa. Se on vaan mittakaavassa pienempi, kun yks ihminen tekee, kun ei pysty repeen sataan paikkaan. (Marko.)

Haastatteluissa ilmeni erilaisia näkemyksiä vapaaehtoistyön organisoinnista. Auttamistyötä palkallisesti tehneet olivat enemmän selkeän organisoinnin kannalla. Haastateltavilla ilmeni erilaisia näkemyksiä esimerkiksi siitä, pitäisikö vapaaehtoistyöstä tehdä työsopimus vai ei. Toiset olivat sitä mieltä, että sopimukset rikkoisivat juuri vapaaehtoisuutta, toiset taas kertoivat sopimusten selkeyttävän työhön sitoutumista ja elämän aika-
taulutusta.

Ei ainakaan, et vedetään nimi paperiin. Se on luottamus kysymys. Se riippuu niin paljon työstä. Se on niinku, et itte sitoutuu siihen työhön niin hyvin ku pystyy, ei ketään voi pakottaa. (Marko.)

Tukea tarvii ja rakenteita, järjestystä, koska elämä on ollut todennäköisesti epäjärjestystä (Eva.)

Organisaatio ja johtajuus tarvitaan. Jos on 20-30 ihmistä, niin jonkin näkönen johtajuus ja hierarkia tarvitaan, eikä se oo mun mielestä yhtään paha asia. Perjaatessa, jos näin voi sanoa, alimmasta portaasta mäkin oon lähteny, en mä nää sitä ongelmana. Mä teen sitä mistä mä tykkään. Mut kyllä jonkun tarvii vetää sitä toimintaa. Mut jos taas mieltii yksilötasolla vertaistuki juttuu, ni ei siinä mitään johtajaa tarvii. Jos joku tarvii apua ja sä pystyt sitä auttaan. Pitää kuitenkin oppii kuulemaan sitä toistaki, et mitä se sanoo. (Marko.)

Sopimusten tarpeellisuutta tulee pohtia vapaaehtoistyön toimenkuvan perusteella. Porin Sininauhassa sopimukset voivat olla paikallaan säännöllisesti toteutuvassa työssä ja säännöllisissä ryhmässä, sen sijaan satunnaisesti toteutuva vertaistuki tai satunnaisilta

kodin-iltojen pitäjiltä työsopimuksia tuskin tarvitaan. Määräaikaisuus voi olla merkittävää erityisesti uusien toimijoiden varalta, joilla ei välttämättä ole kokemusta vapaaehtoistyöstä.

Ei oo hyvä. Jos mulle annettais määräaika, ni ei se ainakaa mikää hyvä porkkana oo. Tää määrittelemättömyys tukee enemmän. Tossa työssä en nää että olis järjee koeajalla tai määräajalla. Ku se on vapaaehtosityötä, niin minkä takia siinä pitäis olla mitään määräaika. (Marko.)

Vapaaehtoistyö vaatii vastuuhenkilön. Tällainen henkilö perehdyttää uuden henkilön tehtävään. Häneltä voi kysyä, kun tulee pulmia. Hän perehdyttää vaihtolopimukseen ja tekee mahdollisia sopimuksia toimintaan liittyen. Hän huolehtii vapaaehtoisten jaksamisesta ja työtehtävien jatkumisesta. Vastuuhenkilön puuttuminen tai henkilöiden suuri vaihtuvuus voi aiheuttaa liikaa vastuuta vapaaehtoiselle. Kun henkilö sitoutuu työhön ja tekee sitä tunnollisesti, voi olla vaarana että henkilö ei tiedosta enää työnsä rajoja. Vapaaehtoistyöntekijä pyrkii toiminnallaan ammattilaisen tasoiseen työhön. Tällöin voi tulla ylikuormittumisia. Työ voi aiheuttaa tekijälleen stressiä, pelkoa ja uupumusta. Työnohjauksen mahdollisuudella voidaan vaikuttaa vapaaehtoisten jaksamiseen. Haastattelussa ilmeni näkemyksiä, ettei kaikessa vapaaehtoistyössä perehdytys ole välttämätöntä. Tämäkin riippuu varmasti paljon työtehtävästä. Itsenäistä harkintakykyä vaativassa vapaaehtoistyössä perehdytys on paikallaan.

Ei musta perehdytystä tarvita. Siinä oppii porukan mukana. Teknisesti oppii mukana. Se on sit taas ihmisen omassa persoonassa. Toimintatapoja voi muuttaa, mutta perusluonnetta ei voi muuttaa. (Teppo.)

Koulutukset antavat vapaaehtoisille toimintamalleja. Koulutuksen sisältö saattaa olla perusasioiden käsittelyä, mutta koulutuksen avulla on mahdollista ennakoida mahdollisia ongelmatilanteita. Koulutukset ovat tärkeitä vapaaehtoisille. Vaikka vapaaehtoistyökoulutusten sisältö saattaa tuntua perusasioiden toistolta ja maalaisjärjellä pääteltävistä asioista, on näiden asioiden läpikäyminen tärkeää. Koulutukset antavat valmiudet ennakoida tilanteita ja reagoida tilanteisiin tosipaikan tullen. Vapaaehtoistyöntekijä saa koulutuksissa vapaaehtoistyön toteuttajan vaatimat välineet, joiden avulla vapaaehtoinen osaa reagoida muutosten ilmaantuessa. Vapaaehtoinen saattaa yllättävien tilanteiden ilmaantuessa kokea syyllisyyttä ja kykyjensä riittämättömyyttä. Tällöin vapaaehtoisen

kanssa kannattaa käydä keskustelua tilanteesta. Työnohjaus nähtiin tärkeänä vapaaehtoisten jaksamisen kannalta. Erityisesti vertaistukitoiminnassa työnohjaus on tarpeen.

Jos oppii pikkasenki uutta, ni se on merkittävää. Voi kokee ittens tärkeeks... Vaikka oon itteki paljon kokenu, niin tarkastelen asioita omasta vinkkelistä, jokun toinen kokee kuitenkin erilailla. Kuitenki ollaan erilaisia me ihmiset. (Timo.)

On se hyvä, mitä näissä vertaistukijutuissakin on ollu, on se hyvä, et on jonkin näkönen [koulutus] pohja. Et jos vertaistukea lähdetään tekee organisoidusti eteenpäin, et ei sillee, et kaverilla on huono päivä ja sitä jeesataan henkisesti, vaan et jos se lähtee pitemmälle, ni kyllähän se on hyvä et annetaan jonkin näkönen pohja, et millee on hyvä lähestyy... Siinä voi jopa tehdä hallaa jos lähdet jotain tukemaa, ilman et tiedät mitä sanot. (Marko.)

Työnohjaus on hirveen tärkeä. Toivon, että järjestöt heräisivät tähän... Kaikki eivät jaks, ottavat liikaa itseensä... Työnohjaus on tärkeää jaksamisen kannalta. (Eva.)

Vaikka vapaaehtoistyöstä ei saa rahallista korvausta, pieni muistaminen esim. joulukortti tai yhteinen syysretki voi olla vapaaehtoistyöntekijälle paljon. Jo pienikin muistaminen voi tuntua vapaaehtoisesta merkittävältä. Kiitoksen saaminen tehdystä työstä on tärkeää. Hyviä palkkioita voivat olla koulutukset, jotka palvelevat työn toteutusta myös jatkossa. Vapaaehtoistyöntekijälle merkittävä palkkio voi olla jo pelkkä vapaaehtoistyöntekijän status.

Vaikka on rakenteet, on tärkeää kiitoksen saanti. Pitää saada työn järjestäjältä kiitosta, kuunnellaan, välitetään, kysytään kuulumisia, jos ei aktiivisesti itse osaa vaatia tukea. Myös esimerkiksi elokuvaan meneminen on palkitsevista tai vaikka ilmainen retti. Kunnollista, mikä tuntuu kivalta. Vähävaraisille nämä voivat olla isoja asioita. Koulutukset ovat hyviä palkintoja. (Eva.)

Ei tarvi olla kallista, pieni muistaminen. Idea se, että munikin työtä arvostetaan. Vaikka se vaan olis joulukortti. Täällä on kiva ollut kun on ollut se asukkaiden tekemä lehti. (Eila.)

Auttajan on tärkeää kyetä havainnoimaan omaa toimintansa rajallisuus. Kun voimat ovat loppu, ei työnteosta tule mitään. Vapaaehtoisen on kieltäydyttävä liiasta työtaakasta tarpeen vaatiessa. Harvoin vapaaehtoistyöntekijä on korvaamaton. On osattava sanoa ei. Ihmisten rinnalla kulkeminen ei ole aina helppoa. Omien voimavarojen tiedostami-

nen on tärkeää. Empatia on hyvä piirre, mutta se voi kuormittaa jos työn vastoinkäymistä ottaa itseensä. Vertaistuki on tärkeää vapaaehtoistyöntekijöiden keskuudessa. Säännölliset kokoukset oman ryhmän kanssa voivat olla jopa välttämättömiä kokemusten jakamiseksi. Kokouksissa voidaan kannustaa toisia jaksamisessa.

Kyl mä tiedän et sellasii on, niistä on puhuttu noissa vertaistukihommissa, et tukihenkilöt tarvii tukihenkilöö ehkä. Mutta ei mulle oo tullu semmosta tilannetta, ni ei osaa sanoo. Ite kyllä tiedostan, et jos mun voimavarat alkaa olla vähissä, ni kyl mä sit otan huili siitä asiasta. (Marko.)

Ehkä se on omaakin syytä, kun antaa kuvan, että haluaa auttaa kaikkia maailman ihmisiä. Siinä sitten sattaa muut luulla, että toi jaksaa kaikki. (Eila.)

Jos ei omasta ittestä löydy käsijarrua, ni siin porukassa tarttee olla semmone (Teppo).

Haastatteluissa parhaaksi vapaaehtoisten rekrytointitavaksi mainittiin henkilökohtainen kutsu mukaan toimintaan. Rekrytoitaessa vapaaehtoistyöntekijöitä pitää kuitenkin työn organisointi olla kunnossa. Myös koulutuspäivän järjestäminen ja sitä kautta uusien toimijoiden hankkiminen vapaaehtoistyöhön mainittiin.

Vapaaehtoistyössä moninaisuus on vahvuutta. Ihannellassa vapaaehtoisten ryhmä koostuu monenlaisten taustojen omaavista henkilöistä. Päihde- ja mielenterveysongelmaisten vapaaehtoisten keskuuteen olisi hyvä saada myös toimijoita, jotka eivät ole kärsineet näistä ongelmista. Tämä edesauttaa ryhmän moninaista tietämystä, sekä ryhmäläisten eheytymistä.

Vapaaehtoistyöntekijöillä tulisi olla selvillä heidän oikeutensa ja velvollisuutensa. Jos vapaaehtoistyötä ei ole organisoitu tarpeidensa mukaisesti, on vaarana, että vapaaehtoistyöntekijöille jää kaikki vastuu työstä. Tämä voi ylikuormittaa työntekijöitä tai pahimmassa tapauksessa saada koko vapaaehtoistyön loppumaan.

Vapaaehtoistyö tulee suunnitella vapaaehtoisen omista lähtökohdista. Jos henkilöllä on päihdetaustaa tai rikkinäisyyttä elämässään, ei hänelle tule antaa aluksi liikaa vastuuta. On hyvä antaa vastuuta vähän kerralla ja edetä tilanteen mukaan. Keskustelut kollegoiden ja vapaaehtoistyöstä vastuussa olevan henkilön kanssa ovat merkittäviä. Tukea tarvitaan erityisesti tehdessä psykososiaalista auttamistyötä. Onnistuessaan vapaaehtoistyö

tukee sekä organisaation, autettavien ja vapaaehtoisten tarpeita. Erityisesti vertaistuki muotoisessa vapaaehtoistyössä hyötyvät sekä auttaja, että autettava.

Vapaaehtois- ja vertaistyö kristillisessä kuviossa, jos vaikka ajatellaan kirkon alkuaikoja, yksi vetovoimaisin asia oli kristillisyydessä se, että autettiin toisia ihmisiä. Raamatussa orvot ja lesket, heistä pitää pitää huolta. Ehtoollisen vieton jälkeen jaettiin muille, joilla ei ollut. Siitähän diakonia-työkin on lähtöisin. Autettiin myös muita, kuin oman seurakunnan väkeä. (Eva.)

Ihmisen täytyy olla riittävän ehjä tehdäkseen vapaaehtoistyötä. Ilman oman elämän käsittelyä ei pysty toimimaan. Yhteisöllisyyden rakentamisen ja kuntoutumisen tukemisen näkökulmasta on merkittävää, että kaikki halukkaat pääsevät mukaan kykyjensä mukaan. Kun työlle on turvalliset ja selkeät lähtökohdat, ovat vapaaehtoistyöntekijät motivoituneempia.

Porin Sininauhan vapaaehtoistyötä voidaan kehittää uusilla työmuodoilla, verkostoitumalla ja tavoitteellisella organisoinnilla. Tavoitteellinen organisointi tarkoittaa selkeitä käytäntöjä, kuten esimerkiksi vapaaehtoistyön kokouskäytäntöjä, kehittämispäiviä, virkistäytymistä ja palkitsemista. Työtä kehitettäessä tarvitaan vastuhenkilö, joka huolehtii työn sujumisesta, vapaaehtoisten jaksamisesta ja koulutuksesta. Vapaaehtoistyön selkeä organisointi jakoi mielipiteitä. Haastatteluissa keskusteltiin vapaaehtoisten työn määräaikaaisuudesta ja sopimuksista. Osa haastateltavista koki vapaaehtoistyön tarkan organisoinnin muuttavan vapaaehtoistyön työksi.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Työni sai alkunsa Porin Sininauhan toiminnanjohtajan ehdotuksesta tehdä tutkimus vapaaehtoistyöstä Porin Sininauhassa. Päätin tarttua tilaisuuteen ja tehdä tutkimuksen olemassa olevista työmuodoista ja niiden kehittamisestä. Aiheeseen paneutuessani minua alkoi kiinnostaa myös vapaaehtoistyöntekijöiden motiivit. Miksi joku haluaa toimia Sininauhan vapaaehtoistyöntekijänä? Tässä tutkimuksessa selvitin vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveja työn tekemiseen, mitä työmuotoja vapaaehtoistyössä ja vertaistuessa käytetään Porin Sininauhassa ja miten toimintaa voidaan kehittää.

Porin Sininauha seuraa tänä päivänä Francis Murphyn jälkiä. Murphyn alulle panema toiminta päihdeongelmaisten keskuudessa jatkuu edelleen. Kristillinen päihdetyö on järjestäytynyt ammatilliseksi toiminnaksi, mutta vapaaehtoistoiminnalla on edelleen vahva rooli. Sininauhaliitto ei ole velvoittanut paikallisyhdistyksiä toimimaan vapaaehtoistyössä yhteisillä toimintatavoilla. Kristillinen arvopohja on yhteinen, mutta muuten Sininauhaliittoon kuuluvat yksittäiset paikallisyhdistykset toteuttavat toimintaansa itsenäisesti. Sininauhaliitto järjestää vapaaehtoistyöntekijöiden koulutusta, mutta itse vapaaehtoistyön muodot ovat paikallisyhdistyksen päätettävissä.

Tutkimuksessa selvisi, että kristillinen arvopohja kannustaa toimimaan Porin Sininauhan vapaaehtoistyössä. Kaikki haastateltavat mainitsivat, että heitä vapaaehtoistyöhön motivoi juuri kristillisuus. Tästä mieleeni tuli ajatus, oliko tutkimustulos vapaaehtoistyön motiiviin aukoton, vai halusivatko haastateltavat nostaa kristillisyyden esiin koska tiesivät tutkijan diakoniaopinnoista. Muita merkittäviä motivaatioita oli auttamisen halu. Lähes kaikki haastateltavat mainitsivat vapaaehtoistyön tekemisen motiiviksi ”antaessaan saa”. Vapaasta tahdosta lähtevä auttaminen koettiin antamisena. Samansuuntaisiin tuloksiin päätyi Matti Jelekäinen omassa opinnäytetyössään, ”Joensuun Palveluoperaatio Saappaan vapaaehtoisten motiivit”, jossa vahvimmiten vapaaehtoisten motiiveiksi mainittiin antaminen ja saaminen (Jelekäinen 2013, 36). Muina motivaatiotekijöinä koettiin sosiaaliset suhteet, sekä vapaaehtoistyön tekeminen ns. järkevänä ajankäyttönä.

Tutkimuksessani kaikki haastateltavat oli valittu vapaaehtoistyön asiantuntijuutensa perusteella. Osa haastateltavista ei silti kokenut tekemäänsä vapaaehtoistyötä varsina-

seksi työksi. Heidän mukaansa vapaaehtoistyö oli ennemminkin harrastus tai asia, jota vain pitää tehdä. Tällainen omistautuminen tekemälleen työlle on kunnioituksen arvoinen paikka. Tässä tapauksessa voidaan puhua kutsumuksesta.

Vapaaehtoistyöllä on myös kuntouttava merkitys. Se voi muodostaa rakenteita elämään ja täyttää tyhjiön, jota toimettomuus voi aiheuttaa. Onnistumiset vapaaehtoistyössä voivat parantaa myös vapaaehtoisen itsetuntoa. Vertaistuki on hyvä vapaaehtoistyön muoto Porin Sininauhan tyypisessä organisaatiossa. Erityisesti työmuoto auttaa päihdeongelmaisia. Vertaistuessa sekä auttava että autettava saavat apua päihdeongelmaansa. Sekä Merita Lähteenmäen tutkimuksessa ”Ihminen tarvitsee toista – Vapaaehtoistoiminta kuntoutumista tukemassa”, että Mette-Maaria Skytän tutkimuksessa ”Vapaaehtoistyön merkitys kristillisessä päihdetyössä” tultiin samoihin tuloksiin, vapaaehtoistyö voi pitää itse auttajan erossa päihdeistä (Lähteenmäki 2013; Skyttä 2013).

Vapaaehtoistyötä toteuttaessa on oltava järjestön rakenteet kunnossa. Vapaaehtoistyö organisointi on tärkeää. On mietittävä vapaaehtoistyön vastuuhenkilöt, vapaaehtoisen perehdytys, koulutusjärjestelyt, mahdollinen työnohjaus jne. Työn tavoitteet on ennen kaikkea oltava selvillä. Porin Sininauhassa vapaaehtoistyön päätavoite on yhteisöllisyyden tukeminen ja toisista huolehtiminen. Yhteistyö muiden järjestöjen kanssa nähtiin merkittävänä, jotta toiminta olisi tehokasta ja onnistunutta. Haastatteluissa mainittiin Porin Sininauhan kuntoutusjakson jälkeisestä kotiin annettavasta tuesta. Niina Jokisen opinnäytetyö ”Päihdekuntoutujien tuen tarve itsenäiseen asumiseen siirryttäessä” käsittelee aihetta tarkemmin (Jokinen, 2013). Vapaaehtoistyöllä voisi olla mahdollisuuksia tämän työmuodon toteuttamisessa tulevaisuudessa.

Tässä tutkimuksessa sain paljon tietoa vapaaehtoistyön toimintatavoista yleisesti, sekä erityisesti Porin Sininauhassa. Jatkotutkimuksena voisi selvittää vapaaehtoistyön vaikuttavuutta Porin Sininauhassa, mikä vaikutus vapaaehtois- ja vertaistoiminnalla koetaan olevan autettaville henkilöille.

Mielestäni kvalitatiivinen menetelmä sopi hyvin tutkimukseeni. Teemahaastattelu antoi paljon vapauksia haastattelutilanteeseen. Avoin keskustelu antoi laajasti tietoa, enkä kokenut kenenkään haastateltavan olevan vaivaantunut haastattelutilanteessa. Haastatteluissa sain paljon tietoa vapaaehtoistyöstä, ihmisten kokemusmaailmoista ja työstä päihdeongelmaisten sekä syrjäytyneiden kanssa työskentelemisestä ja paljon muusta.

Hyvää materiaalia kertyi paljon. Sisällönanalyysivaiheessa materiaalia tuntui olevan runsaasti. Käytettävissä oleva materiaali edusti haastateltavien näkemyksiä aiheesta laaja-alaisesti. Samalla se vahvisti tuloksien löytymistä. Valitettavaa on, ettei tässä tutkimuksessa ollut mahdollista tuoda yksityiskohtaisesti esiin haastateltavien henkilökohtaisia näkemyksiä tutkittavasta aiheesta.

Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen työni lopputulokseen. Sain aikaan kokonaisuuden, jossa ilmenee vahvasti sosiaali-diakoninen näkökulma. Haastatteluissa nostettiin esiin vahvasti kristillisyys työn voimavarana. Hengellinen ulottuvuus antaa sekä vapaaehtoisille että heidän autettavilleen. Erityisesti tämä vahvisti omaa käsitystäni siitä, ettei diakoniatyö ole ainoastaan seurakunnissa tehtävää työtä. Järjestöissä toteutettava diakonia ilmenee taustalla vaikuttavissa arvoissa ja sitä kautta toteutettavassa työssä.

Yhteisöllisyyden tukeminen on sosiaalialan ammattilaiselle tärkeä tehtävä. Työssäni korostuu vapaaehtoistyön avulla toteutettava yhteisöllistäminen. Niin sosionomi kuin diakonikin voivat toimia vapaaehtoistyön koordinoijina. Tämän vuoksi kattava tieto vapaaehtoistyöstä on tärkeää.

Työssäni sain haastatella käytännön vapaaehtoistyöntekijöitä ja kuulla heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan. Haastatteluissa minulla oli ainutlaatuinen mahdollisuus päästä syvälle vapaaehtoisten ajatusmaailmaan. Oli hienoa huomata, kuinka merkittävänä haastateltavat kokivat vapaaehtoistyön tekemisen. Vapaaehtoiset vaikuttivat suhtautuvan positiivisesti mielenkiintooni heidän tekemäänsä työtä kohtaan. Haastatteluissa haastateltavat saattoivat myös itse tarkastella työnsä motivaatioita, sekä pohtia rooliaan vapaaehtoisena. Teemahaastattelu työmuotona nosti haastateltavilta esiin asioita, joita he eivät olleet ennen tulleet pohtineeksi. Haastatteluissa kuuli usein lauseen ”en olekaan ennen tullut tuota ajatelleeksi”. Haastattelussa kohtasin ihmisiä joilla oli paljon annettavaa. Sain huomata kuinka merkittävä asia vapaaehtoistyö on. Kun vapaaehtoistyötä aiotaan kehittää, on tärkeää kuunnella vapaaehtoistyöntekijöitä ja kuulla mitä heillä on sanottavaa, sillä vapaaehtoistyötä ei ole ilman vapaaehtoisia. Tutkimukseni mahdollisti ajatusten vaihdon sellaisten henkilöiden kanssa, jotka tekevät tärkeää työtä. Vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa oli antoisaa keskustella ja laajentaa omaa ajatusmaailmaa heidän asiantuntijuutensa kautta.

LÄHTEET

- Aro, Mari 2001. Käytännön vertaisohjaus ehkäisevässä päihdetyössä. A-klinikkasäätiön raportti nro 35. Helsinki: Gummerus kirjapaino Oy.
- Blekitny Krzyz 4.2.2013. History of Blue Cross. <http://www.bk-europe.pl/index.php/en/history-of-blue-cross.html>
- Euroopan komissio 2009. Neuvoston päätös, tehty 27 päivänä marraskuuta 2009, Aktiivista kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodesta (2011) Viitattu 29.1.2014. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010D0037:FI:NOT>
- Ford, Jo Ann & Moore Dennis 1992. Substance Abuse Resources and Disability Issues Training Manual. Dayton, OH: School of Medicine, Wright State University.
- Haapajarvi, Marika 2013. Toiminnanjohtaja. Porin Sininauha ry. Henkilökohtainen tiedonanto 11.10.2013.
- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittamana. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta - Anti, arvot ja osallisuus. 58-80. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.
- Harju, Ulla-Maija 2001. Vapaaehtoistoiminnan organisointi ja koulutus. Teoksessa Harju, Ulla-Maija; Niemelä, Pauli; Ripatti, Jaakko; Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta (toim.) Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita Oyj, 76-92.
- Hirsjarvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki Yliopistopaino.
- Hirsjarvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Hämeenlinna: Kirjayhtymä.

- Hyväri, Susanna 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta - Anti, arvot ja osallisuus. 214-235. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.
- Jelekäinen, Matti 2013. Motivaatio aktiivisen vapaaehtoistoiminnan taustalla - Joensuun palveluoperaatio saappaan vapaaehtoisten motiivit. Diakonia-ammattikorkeakoulu Porin toimipiste. Sosiaalialan koulutusohjelma diakonisen sosiaalityön suuntutumisvaihtoehto. Opinnäytetyö.
- Jokinen, Niina 2013. Päihdekuntoutujien tuen tarve itsenäiseen asumiseen siirryttäessä. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Järjestöt sosiaali- ja terveystieteiden toimijoina: Kansalaisjärjestötoiminnan strategia. Saatavissa:
http://pre20031103.stm.fi/suomi/hao/julkaisut/kansalais/kansa_strate.htm
- Kanerva, Eva 2013. Miksi kannattaa tulla vapaaehtois- ja vertaistoiminnan koulutukseen? Sininauhaliiton sidosryhmälehti 2/2013, 11.
- Korhonen, Ulla 2010. Vapaaehtoistoiminta ja vertaistuki. Teoksessa: Irti – Vuosikirja: Huumeiden erikoisjulkaisu. Irti Huumeista ry. Porvoo: Kirjapaino Uusimaa.
- Koskiahho, Briitta 2002. Vapaaehtoistyön ehdot ja edellytykset, 446-464. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani (toim.) 2002. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Kotovirta, Elina 2009. Huumeriippuvuudesta toipuminen Nimettömien Narkomaanien toveriseurassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Laimio, Anne & Karnell, Sonja 2010. Vertaistoiminta- kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa, 9-19. Toimittanut Laatikainen, Tanja 2010. Asumispalvelusäätiö Aspa. SOLVER palvelut Oy.

- Lappalainen, Tarja 2005. Tie uuteen – Kristillisen päihdeyhteisön merkitys päihteenkäyttäjälle. Kristillinen alkoholisti- ja narkomaanityö. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.
- Lähteenmäki, Merita 2013. Ihminen tarvitsee toista – Vapaaehtois- ja vertaistoiminta kuntoutumista tukemassa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Niemelä, Jorma 1999. Usko, Hoito ja Toipuminen. Tutkimus kääntymyksestä ja kristillisestä päihdehoidosta. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikan laitos. Väitöskirja. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Niemelä, Pauli 2002. Diakonia ja ihmiskäsitys. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani (toim.) 2002. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Perttula, Merja 2014. Viestikapuloina toisille. Vertaistuki. Syöpä Cancer-lehti 1/14, 9.
- Porin Sininauha ry 2014 a. Toimintakertomus 2013.
- Porin Sininauha ry 2014 b. Toimintasuunnitelma 2014.
- Porin Sininauha ry i.a. Yhteisö ja tukiasumisyksiköt. Viitattu 15.3.2014.
<http://www.porinsininauha.fi/asumisyksikot.php>.
- Pyyvaara, Ulla & Timonen, Arto 2012. Katu. Asunnottomat kertovat. Helsinki: Into Kustannus Oy
- Sininauhaliitto i.a. Liikkeen historia. Viitattu 29.1.2014.
http://www.sininauhaliitto.fi/sininauhaliitto/sininauhaliitonmbpskonserni/liikkeen_historia/
- Skyttä, Mette-Maaria 2013. Vapaaehtoistyön merkitys kristillisessä päihdetyössä. Diakonia-ammattikorkeakoulu Pieksämäen toimipiste. Sosiaalialan koulutusohjelma diakonisen sosiaalityön suuntutumisvaihtoehto. Opinnäytetyö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Järjestöt sosiaali- ja terveyspolitiikan toimijoina: Kansalaisjärjestötoiminnan strategia.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1: Teemahaastattelun runko

VAPAAEHTOISTYÖ PORIN SININAUHASSA

Keskustelun aihealueet ovat jaoteltu teemoittain. Teemahaastattelussa aiheet muutetaan kysymyksiksi kunkin haastateltavan kohdalla yksilöllisesti työn tai tehtävän mukaisesti.

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO:

TAUSTATIEDOT

Koulutus ja työhistoria

Kokemukset vapaaehtoistyöstä

VAPAAEHTOISTYÖ

Mitä on vapaaehtoistyö?

Vapaaehtoistyön vahvuudet ja heikkoudet

MOTIVAATIO

Motivaatio tehdä vapaaehtoistyötä

Odotukset ja käsitykset vapaaehtoistyöstä

Sininauhan vapaaehtoistyö verrattuna muuhun vapaaehtoistyöhön

Vapaaehtoistyön merkitys kristillisessä päihdetyössä

Miksi juuri Sininauhaan vapaaehtoistyöhön?

VAPAAEHTOISTYÖNTEKIJÄN ROOLI

Vapaaehtoistyöntekijän rooli

Vapaaehtoisen rooli suhteessa Sininauhan työntekijöihin ja asukkaisiin

Päätehtävät

Vapaaehtoistyöntekijän hyveet

VAPAAEHTOISTYÖN MERKITYS JA VAATIMUKSET

Vapaaehtoistyön muodot, millainen on merkittävää

Vapaaehtoistyön arvot/ihanteet

Vapaaehtoistyöntekijän luonne

Tuen tarve

Mitä vapaaehtoistyö tekijälleen antaa?

Vapaaehtoistyön tärkeyden kokeminen

HAASTEET JA KEHITTÄMINEN

Jaksaminen vapaaehtoistyössä

Mikä vaikeuttaa vapaaehtoistyön tekemistä?

Koulutustarve

Vapaaehtoistyön kehittäminen, työmuodot

Vapaaehtoistyön vaarat

Ketkä tarvitsevat vapaaehtoistyötä?

Miten vapaaehtoistyöntekijät voitaisiin saada sitoutumaan työhönsä?

Voidaanko vapaaehtoistyöllä tuottaa tuloksia?

VAPAAEHTOISTYÖN TULEVAISUUS

Vapaaehtoistyön tulevaisuus

Vapaaehtoistyön mahdollisuudet

Vapaaehtoistyön markkinointi

Onko mielessäsi joku vapaaehtoistyön muoto, jota voitaisiin hyödyntää Porin Sininauhassa?